

”KLUBITALON HENKI ON HYVÄ”
Suvimäen Klubitalon jäseneksi vuonna 2010
liittyneiden kokemuksia

Saija Hiekka

Tytti Ingberg

Opinnäytetyö

Toukokuu 2011

Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala

JYVÄSKYLÄN AMMATTIKORKEAKOULU
JAMK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

HIEKKA, Saija INGBERG, Tytti	Julkaisun laji Opinnäytetyö	Päivämäärä 09.05.2011
	Sivumäärä 71	Julkaisun kieli Suomi
	Luottamuksellisuus () saakka	Verkojulkaisulupa myönnetty (X)
Työn nimi KLUBITALON HENKI ON HYVÄ, SUVIMÄEN KLUBITALON JÄSENEKSI VUONNA 2010 LIITTYNEIDEN KOKEMUKSIA		
Koulutusohjelma Sosiaalialan koulutusohjelma		
Työn Ohjaaja KETOLA, Tuija		
Toimeksiantaja Suvimäen Klubitalo		
Tiivistelmä Opinnäytetyön tavoitteena oli kartoittaa Suvimäen Klubitalon uusien jäsenten kokemuksia Klubitalotoiminnasta. Opinnäytetyön aineisto kerättiin postikyselymenetelmällä vuoden 2010 aikana Suvimäen Klubitaloon jäseniksi liittyneiltä, joita oli 29 henkilöä. Postikyselyn tueksi kerättiin aineistoa myös osallistuvan havainnoinnin avulla. Työssä perehdyttiin niin mielenterveyskuntoutuksen viitekehykseen Suvimäen Klubitalon jäsenien kautta kuin yhteisöllisyyden, osallisuuden ja vertaisuuden teemoihin. Suvimäen Klubitaloa tarkasteltiin jäseniensä muodostamana yhteisönä. Opinnäytetyö toteutettiin marraskuun 2010 ja toukokuun 2011 välisenä aikana. Aiheen etsiminen alkoi Sovatek-säätiön Eero Pirttijärven avustuksella. Varsinainen työn kirjoittaminen aloitettiin tammikuussa 2011. Osallistuvan havainnoinnin aineistoa kerättiin aina vieraillessamme Suvimäen Klubitalolla (5 kertaa) sekä erityisesti huhtikuun alussa, jolloin jäsenten kanssa postitimme kyselylomakkeet tutkimuksen kohderyhmään kuuluville jäsenille. Nämä postikyselyt palautuivat meille huhtikuussa. Opinnäytetyön kirjoittamisprosessissa saimme apua ohjaajaltamme Tuija Ketolalta sekä Suvimäen Klubitalon jäseniltä ja henkilökunnalta. Lisäksi Eero Pirttijärvi ystävällisesti auttoi meitä löytämään lähdekirjallisuutta työhömmme. Opinnäytetyössä analysoidun tutkimusaineiston mukaan Klubitalon jäsenet olivat ylpeitä omasta paikastaan. Klubitalon asema jäsenensä arjessa oli merkittävä. Tämä on toisaalta tullut ilmi jo aiemmissa tutkimuksissa. Lämmin vastaanotto, hyvä ilmapiiri sekä mielekäs tekeminen nousivat esiin, jotka saivat jäsenen viihtymään. Erityisesti ”vakioporukan” oli helppo tulla ja osallistua säännölliseen toimintaan. Samalla aineisto kuitenkin vihjasi, että uuden jäsenen voi olla haasteellisempaa osallistua toimintaan. Syynä vastaajien mielestä oli se, että uusi jäsen ei vielä tunne muita. Sopi- van tekemisen löytäminen ja muihin tutustuminen ovat aineiston mukaan ensisijaisia tekijöitä uuden jäsenen viihtyvyyden, toimintaan sitoutumisen sekä motivaation kannalta.		
Avainsanat (asiasanat)		
Mielenterveys, Mielenterveyskuntoutaja, Klubitalo, Yhteisyys, Osallisuus, Vertaisuus, Motivaatio, Sitoutuminen		

HIEKKA, Saija INGBERG, Tytti	Publication Bachelor's Thesis	Date 09052011
	Pages 71	Language Finnish
	Confidential () Until	Permission for web publication (X)
Title THE SPIRIT OF CLUBHOUSE SUVIMÄKI IS GOOD. THE EXPERIENCES OF MEMBERS WHO JOINED DURING THE YEAR 2010		
Degree Programme Degree Programme of Social Services		
Tutor(s) KETOLA, Tuija		
Assigned by Clubhouse Suvimäki		
Abstract The objective of the thesis was to examine the Suvimäki Clubhouse's new members' experiences of the activities in the place. The data for the thesis was collected by using a mailed survey addressed to the Clubhouse members who had joined the Clubhouse during the year 2010. This group consisted of 29 people. In addition to the survey supporting data was collected through participatory observation. The thesis focused on the reference frame of the mental health rehabilitation process through the residents of the Clubhouse as well as on the themes of communality, participation and peer support. The Suvimäki Clubhouse was viewed as a community that consisted of its residents. The thesis was executed between March 2010 and May 2011. The process of choosing the topic for the thesis began with the help of Eero Pirttijärvi from the Sovatek foundation. The writing of the actual thesis began in January 2011. The material from the participatory observation was collected every time (5 times) the authors visited the Suvimäki Clubhouse. The main body of the data was collected in April when the survey was mailed to the target group. The surveys were returned during the same month. Assistance for the written part came from our instructor Tuija Ketola as well as from the residents and the staff of the Suvimäki Clubhouse. In addition, Eero Pirttijärvi gave assistance in finding literary sources for the project. Based on the analysis of the data, the Clubhouse members were proud of the place. The status of the Clubhouse was very high in their everyday lives. This has already been established by earlier studies. A warm welcoming feeling, a generally good atmosphere and meaningful activities were some of the factors that contributed to the members' feelings of enjoyment and satisfaction. Especially the "regulars" said that it was easy to participate in the regular activities. At the same time the data hinted that it was more challenging for the newcomers to participate in the activities. The reason for this according to the survey was that the newcomers had not yet found their place in the group. Learning to know the others and finding the right kind of activity were the primary factors with regard to satisfaction, commitment and motivation.		
Mental health, Mental health rehabilitee, Clubhouse, Community, Participation, Equality, Motivation, Commitment		

SISÄLTÖ

Sisältö	1
1 Johdattelua aiheeseen	1
2 Klubitalo toimintaympäristönä	3
2.1 Klubitalotoiminta	4
2.1.1 Standardit.....	4
2.2 Klubitalotoiminta mielenterveyskuntoutuksen näkökulmasta	5
2.2.1 Mielenterveyskuntoutusta Suvimäen Klubitalolla	9
2.3 Suvimäen klubitalo	10
2.3.1 Työpainotteinen päivä Suvimäessä	11
3. Klubitalot tutkimuksen kohteena.....	16
4 Klubitalon merkitys jäsenelle	17
4.1 Yhteisyys	18
4.2 Osallisuus	20
4.3 Vertaisuus	21
5 Alkuajan jäsenyys	22
6 Tutkimuskysymykset ja aineisto.....	24
6.2 Aineistonkeruumenetelmät	25
6.2.1 Postikyselymenetelmä	26
6.2.2 Osallistuva havainnointi.....	30
6.3 Aineiston analysointi	32
7 Tulosten analyysi	33
7.1 Osallistuvan havainnoinnin tulokset	35
7.2 Postikyselyn tulokset	37
7.3 Tulosten yhteenveto.....	41
8 Luotettavuus ja eettisyys.....	44
8.2.1 Osallistuvan havainnoinnin eettisyys.....	46
8.2.2 Postikyselymenetelmän eettisyys.....	47
9 Kehittämisideoita	48
10 Pohdintaa	49
Lähteet.....	53
Liitteet	56

KUVIOT

KUVIO 1 Mielenterveyskuntoutuksen tehtävät.....	9
KUVIO 2 Työpainotteinen päivä Suvimäessä	12
KUVIO 3 Päiväohjelma 23.3.2011	15

1 Johdattelua aiheeseen

Suvimäen Klubitalon jäsenrekisterin mukaan Klubitalon kävijämäärä ja uusien jäsenten määrä on kasvanut tasaisesti. Tästä voi tehdä suoran päätelmän, että Klubitalotoiminnan merkitys sekä toimintaan osallistuville yksilöille että asema yhtenä mielenterveyskuntoutuksen palvelumuotona on huomattava.

Opinnäytetyömme käsittelee Suvimäen Klubitalon uusien jäsenten kokemuksia Klubitalotoiminnasta. Veli-Matti Isojoki on tutkinut sosiaalityön lisensiaattitutkimuksessaan Klubitalojäsenyyttä osallisuuden mahdollistajana. Tutkimuksen mukaan jäsenet ovat yksimielisesti kokeneet taloon saapumisen positiivisena ja vastaanoton olleen hyvä; yhteisöön on ollut helppo tulla ja kynnys on ollut matala. (2010, 55) Keskusteluissa toimeksiantajamme sekä Klubitaloyhteisön jäsenien kanssa opinnäytetyömme tavoitteeksi kirkastui kuitenkin selvittää seikkoja, jotka johtavat siihen, ettei uusi jäsen enää välttämättä tutustumisen jälkeen palaa talon toimintaan tai integroidu Klubitaloyhteisöön.

Tutkimuksemme aineisto kerättiin vuoden 2010 aikana jäseniksi liittyneiltä (29 henkilöä) Klubitalolaisilta. Opinnäytetyön aihetta miettiessämme otimme yhteyttä Sovatek-säätiön järjestövastuujohtaja Eero Pirttijärveen, jonka kanssa käydyn keskustelun pohjalta löysimme yhteistyökumppaniksemme Suvimäen Klubitalon. Aiheemme muokkaantui keskusteluissa toimeksiantajamme ja Suvimäen Klubitalon jäsenyhteisön kanssa; oman mielenkiintomme sekä Klubitalon tarpeiden pohjalta.

Halusimme tehdä opinnäytetyömme kyseisestä aiheesta, koska aihepiiri kiinnosti meitä sosiokulttuurisen suuntautumisvaihtoehdon sekä mielenterveys-työn opintojen perusteella. Aiheessamme saimme perehtyä niin mielenterve-

yskuntoutuksen viitekehykseen Suvimäen Klubitalon jäsenien kautta kuin yhteisöllisyyteen, osallisuuteen ja vertaisuuteen. Opinnoissamme ovat nousseet esiin yhteisöllisyyden ja toiminnan merkitykset eri asiakasryhmien kuntoutuksessa, tämän vuoksi Suvimäen Klubitalon tarkastelu eräänlaisena jäseniensä yhteisönä erityispiirteineen tuntuu luontevalta.

Tavoitteenamme oli kerätä ja tuottaa tietoa, jonka pohjalta on mahdollista kehittää Klubitalojäsenyyden alkuajan toimintaa Suvimäen Klubitalolla. Lisäksi työllämme toivoimme tuottavamme tietoa, jota mahdollisesti myös muut yhteisöt, esimerkiksi päihdepuolen päiväkeskukset, voivat käyttää uusien jäseniensä jäsenyyden alkuvaiheiden tukemisessa.

2 Klubitalo toimintaympäristönä

Fountain House- Klubitalomalli on saanut alkunsa vuonna 1948 Yhdysvalloissa psykiatrisesta sairaalahoidosta kuntoutuneiden ihmisten omasta aloitteesta ja ensimmäinen Klubitalo perustettiin oma-apu ryhmäksi (Valkonen, Pelkonen ja Härkäpää 2006, 9). Ryhmä oli sitä mieltä, että katkaistakseen sairaalakierteen he tarvitsivat paikan, johon voisivat tuntea kuuluvansa ja joissa heidät hyväksyttäisiin sellaisina kuin he olivat. He olisivat Klubitalon jäseniä, eivätkä potilaita ja heidät nähtäisiin muutenkin kuin psyykkisten sairauksien kautta. Osallistuminen olisi vapaaehtoista ja tavoitteena olisi palaaminen vallitsevaan yhteiskuntaan. (Propst 2003, 29)

1970-luvun lopulla Klubitaloliike alkoi levitä Yhdysvalloissa ja sen jälkeen maailmanlaajuisesti. Vuonna 1994 perustettiin Klubitalojen kansainvälinen kattojärjestö ICCD, International Center for Clubhouse Development. Sen tarkoituksena on koordinoita Klubitaloliikettä, ylläpitää laatusuosituksia ja Klu-

bitalo toimintaa. Lisäksi ICCD:n tarkoituksena on helpottaa uusien Klubitalojen perustamista ja vastata laatusertifikaattien myöntämisestä.

Suomessa mielenterveyskuntoutujien Klubitalotoiminta alkoi 1995 jolloin Tampereelle perustettiin ensimmäinen Klubitalo. Kävijämäärä ja uusien jäsenten määrä on kasvanut tasaisesti, Klubitalotoiminnan merkitys yhtenä mielenterveyskuntoutuksen palvelumuotona näyttää siis voimakkaasti vahvistuneen (Valkonen, Pelkonen, Härkäpää 2006, 9).

2.1 Klubitalotoiminta

”Klubitalolla kuntoutujien ei tarvitse piilottaa sairauttaan. Siellä on yhteisö, johon voi kuulua, ja sieltä löytää ystäviä. Klubitalo antaa mahdollisuuden oppia ja kokea onnistumista. Klubitalot ovat tärkeä osa kuntouttavaa toimintaa. Se merkitsee keskinäistä yhteisöä ja välittämistä. Välittäminen on hyvinvointiyhteiskunnan perusta.”

(Arajärvi, P., 2003,23)

Klubitalo on yhteisö, joka tukee kuntoutujien selviytymistä elämässä ilman sairaalahoitoa ja pyrkii samalla edistämään heidän taloudellista, sosiaalista ja ammatillista asemaansa yhteiskunnassa. Klubitalossa katsotaan, että jäsenellä on oikeus mielekkääseen työhön ja ihmissuhteisiin, jolloin jäsenten keskinäisellä tuella on tärkeä kuntouttava merkitys (Suvimäen Klubitalon internetsivut). Klubitalo on jäsenyhteisö, jonka muodostavat mielenterveyskuntoutajat ja palkattu henkilökunta. Se tarjoaa työpainotteista toimintaa ja vertaistukea. (Valkonen, Pelkonen, Härkäpää 2006, 9)

2.1.1 Standardit

Standardit toimivat Klubitalotoiminnassa noudatettavina laatusuosituksina. Standardeja on yhteensä 36 (Liite 3.) ja ne koskevat jäsenyyttä, henkilösuhteita, tiloja, työpainotteista päivää, työllistymistä (siirtymätyö sekä tuettu ja itsenäinen työ), koulutusta, talon toimintaa sekä rahoitusta, johtoa ja hallitusta. (Suomen Fountain House – klubitalojen verkosto ry- internet-sivut)

Klubitalon standardeista kerrotaan tarkemmin seuraavasti:

”Klubitalojen kuntoutusmalli määritellään klubitalotoiminnan kansainvälisissä standardeissa, joista maailmanlaajuinen klubitaloyhteisö on sopinut konsensusperiaatetta noudattaen. Näissä standardeissa ilmaistut periaatteet ovat klubitaloyhteisön menestyksen kannalta keskeisessä asemassa autettaessa psyykkisesti sairastuneita ihmisiä tulemaan toimeen ilman sairaalahoitoa ja samalla saavuttamaan sosiaalisia, taloudellisia, koulutuksellisia ja ammatillisia tavoitteita. Standardit toimivat myös jäsenten perusoikeuksien määrittelynä ja eettisenä ohjesääntönä henkilökunnalle, hallitukselle ja hallintoon osallistuville henkilöille. Standardit edellyttävät Klubitalon toimivan paikkana, joka kunnioittaa jäseniään ja antaa heille mahdollisuuksia. Standardit luovat pohjan Klubitalojen laadunarvioinnille Kansainvälisen Klubitalojen kehittämiskeskuksen (ICCD) sertifiointiprosessissa. Kahden vuoden välein maailmanlaajuinen klubitaloyhteisö käy läpi nämä standardit ja muuttaa niitä tarpeen mukaan. Tätä prosessia ohjaa ICCD:n standardikomitea Standards Review Committee, joka koostuu eri puolilla maailmaa toimivien, ICCD:n sertifikaatin saaneiden Klubitalojen jäsenistön ja henkilökunnan edustajista.”
(Suomen Fountain House – klubitalojen verkosto ry- internet-sivut)

2.2 Klubitalotoiminta mielenterveyskuntoutuksen näkökulmasta

Hyvä mielenterveys

Maaailman terveysjärjestö (WHO) määrittelee terveyden täydellisenä fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin tilana, eikä vain sairauksien tai vammojen puuttumisena. Mielenterveys voidaan nähdä psyykkisiä toimintoja ylläpitävänä voimavarana, joka ylläpitää psyykkisiä toimintoja ja jota kaiken

aikaa sekä käyttämme, että keräämme ja jonka avulla ohjaamme elämäämme. Heidän mukaansa hyvän mielenterveyden tunnusmerkkejä ovat kyky ihmissuhteisiin, toisista välittäminen ja rakkaus, kyky ja halu vuorovaikutukseen ja henkilökohtaisen tunneilmaisuun. Olennaista on myös kyky työntekoon, sosiaaliseen osallistumiseen ja asianmukaiseen oman edunvalvontaan. Myös todellisuudentajulla on perustava merkitys. (Lehtonen ja Lönnqvist 2007,26–32)

Mielenterveys on tärkeä osa terveyttä sekä keskeinen elämäämme ohjaava tekijä, jonka avulla osaamme erottaa oman ajatusmaailmamme ja ulkoisen todellisuuden vaikeissakin tilanteissa. Tärkeää on myös kyky ahdistuksen riittävään hallintaan ja menetysten sietäminen sekä kyvyt elämänmuutoksiin. (Lönnqvist, Partonen, Marttunen, Henriksson & Heikkinen, 2001, 11)

Hyvä mielenterveys koostuu useasta osatekijästä, kuten yksilöllisistä voimavaroista ja läheisistä ihmissuhteista, yksilön kasvuolosuhteista sekä sosiaalisesta verkostosta ja yhteiskunnan luomista elämisen puitteista. Mielenterveyttä voidaan määritellä eri näkökulmista esimerkiksi meneillään olevan aikakauden, yhteiskunnassa vallitsevan kulttuurin ja arvojen kautta. Siihen vaikuttaa myös tarkastelu näkökulma ja sen antamat tavoitteet. (Heikkinen-Peltonen, Innamaa & Virta, 2009, 8)

Heiskanen, Salosen & Sassin (2007, 17) mukaan mielenterveyden käsite sisältää sekä myönteisen että kielteisen latauksen. Nykykäsityksen mukaan katsotaan, että mielenterveyteen kuuluvan niin psyykkinen, fyysinen, sosiaalinen kuin henkinen ulottuvuuden, kuitenkin mielenterveyttä ei voida määritellä yksiselitteisesti. Heiskanen ym. (2007,20) haluavat erottaa mielenterveyden ja mielensairauden käsitteet toisistaan. Mielen sairaudet ovat diagnosoitavissa ja niiden hoidossa ja parantamisessa voidaan käyttää lääketieteellisiä keinoja, joten käsite on siis lääketieteellinen. Mielenterveys puolestaan liitetään elämäntaitoihin. Se nähdään yksilö voimavarana. Mielen terveys ei ole pelkästään mielenterveyden häiriöiden puuttumista, vaan oma itsenäinen kokonai-

suus, eikä näin ollen mielenterveydestä voida tehdä diagnoosia tai sitä voida hoitaa lääketieteen keinoin. Mielen sairauksissa painopiste on sairauden mukanaan tuomissa vajavaisuuksissa sekä puutteissa, ja sairauden kuntoutuksessa keskitytään yksilöllisen kärsimyksen helpottamiseen. Mielen terveyden käsitteessä korostuvat elämän myönteiset puolet; mielenterveyden vahvistaminen ja sitä kautta elämän laadun paraneminen.

Heiskanen ym. (2007, 113) kokoavat mielenterveyden häiriöiden aiheuttavan Länsimaissa yli viidesosan kaikista terveyteen liittyvistä haitoista. Suomessa tämä tarkoittaa vuositasolla koko väestöstä 1,5 prosentin sairastumista johonkin mielenterveyden häiriöön: suomalaisista yksi prosentti sairastaa skitsofreniaa ja vaikeasta masennuksesta kärsii 5-6 prosenttia väestöstämme. Mielenterveyden häiriöt alkavat usein nuoruusiässä vaikuttaen nuoren kehitykseen, ja ovat työikäisten sairauksia, mutta koskevat kuitenkin jokaista ikäryhmää. Ne vaikuttavat vähintään joka viidennen, tai jopa neljännen aikuisen arkipäivään. Tänä päivänä masennus on yleisin työkyvyttömyyden syy ja lisäksi mielenterveyden häiriöt lisäävät ennenaikaisen kuoleman riskiä.

Mielen ongelmat eivät ole aina helposti tunnistettavissa useiden ilmenemistapojensa vuoksi, eikä ole olemassa yhtä yksittäistä kaikille yhteistä oiretta. Mielenterveyden häiriöstä puhutaan, kun oireet aiheuttavat kärsimyksiä tai psyykkistä vajaakuntoisuutta, toiminta- ja työkyvyn rajoittumista, tai kun ne vaikeuttavat yksilön osallistumis- tai selviytymismahdollisuuksia. Vakavimmillaan ne voivat sulkea yhteiskunnan toimintojen ja sosiaalisten suhteiden ulkopuolelle ikään kuin vammauttaen yksilön täysin. Mielen sairauteen liittyy useita uskomuksia, ennakkoluuloja ja asenteita sekä paljon väärää tietoa. Siksi hylkääminen ja leimautuminen aiheuttavatkin usein, itse sairauden lisäksi, kärsimystä niin mielenterveyspotilaille ja kuntoutujille kuin omaisille. (Heiskanen ym., 2007, 113–115)

Mielenterveyskuntoutus

Mielenterveyspalveluiden laatusuosituksen (2001, 24–27) mukaan kaikessa hoidossa tulee olla kuntouttava ote ja tarjolla on oltava tukitoimia mielenterveyskuntoutujille, niitä ovat esimerkiksi Klubitalot ja toimintakeskukset.

Erityisesti viime vuosien aikana kuntoutuksessa on alettu korostaa kuntoutujan yhteyttä läheisiin, perheeseen ja ystäviin, joka on samalla niin kuntoutuksen tavoite kuin keino (Koskisuus, 2004, 28). Sosiaali- ja terveysministeriön kuntoutusselonteon (2002, 3-4) mukaan kuntoutus määritellään ihmisen tai ihmisen ja ympäristönsä muutosprosessiksi, jonka tavoitteena on edistää kuntoutujan toimintakykyä, itsenäisen selviytymistä, hyvinvointia ja työllisyyttä. Kuntoutus nähdään suunnitelmallisena ja monialaisena, usein pitkäjänteisenä toimintana, tavoitteenaan auttaa kuntoutujaa hallitsemaan elämäntilannettaan. Tämän päivän kuntoutuksen tärkeimpiä seikkoja ovat kuntoutujan oma osallisuus kuntoutusprosessissa ja vaikuttaminen ympäristöön.

Kuntoutuksen ja siten myös mielenterveyskuntoutuksen käsite on laaja ja osittain epäselvä. Suppean kuntoutuskäsityksen mukaan kuntoutuksen tehtävänä on tietyn, selkeästi rajatun sairauden tai vamman aiheuttamien ongelmien ratkaisu, toimintakyvyn parantaminen sekä haittojen minimointi. Kuntoutuksella voidaan tarkoittaa myös laajempaa toimintaa, joka vaikuttaa yksilöön ja hänen ympäristöönsä. Tällöin mielenterveyskuntoutuksessa yritetään ensinnäkin kartoittaa mahdollisia ongelmia ja toisaalta pyritään löytämään mielen-terveyteen positiivisesti vaikuttavia tekijöitä. Nykyisin ajatellaan, että kuntoutuja on tavoitteellinen toimija, joka pyrkii tulkitsemaan, ymmärtämään ja suunnittelemaan omaa elämäänsä. (Koskisuus 2004, 10–12)

Mielenterveyskuntoutuksen tehtävät Koskisuun (2004, 30) mukaan:

- Edistää kuntoutumisvalmiutta¹
- Tukea asiakasta saavuttamaan omat tavoitteensa
- Kuntoutuksen tulee tukea yksilöllisen kuntoutumisen prosessin etenemistä ja joustaa sen mukaan

KUVIO 1 Mielenterveyskuntoutuksen tehtävät

Todetun psykiatrisen sairauden lisäksi mielenterveyskuntoutuksen lähtökoh-
tana voi olla muitakin ongelmia ja se voi käsittää myös ongelmien ennaltaeh-
käisyä ja ympäristöjen muovaamista hyvinvointia tukeviksi. Usein mielenter-
veydenongelmiin liittyy tekijöitä, jotka voivat lisätä sosiaalista syrjäytymistä,
kuten vuorovaikutuksen, roolien ja toiminta- tai työkyvyn heikentymistä. Sik-
si yhtenä mielenterveyskuntoutuksen tavoitteena voidaankin pitää kuntoutu-
jan ja hänen ympäristönsä välisten suhteiden tukemista. (Valkonen, Peltola &
Härkäpää, 2006, 4)

2.2.1 Mielenterveyskuntoutusta Suvimäen Klubitalolla

Klubitalotoiminta on psykososiaalista kuntoutusta, joka lähtee Klubitalojäsen-
ten tarpeesta. Klubitalo ei ole hoitopaikka, vaan yhteisö tarjoaa jokaiselle jäse-
nelleen mahdollisuuden monenlaiseen osallistumiseen, toimintaan ja työteh-
täviin yhteisössä sekä vertaistukeen. Jäsenillä on mahdollisuus osallistua eri-
laisiin pienryhmiin. (Koskisuu, 2004, 198) Suvimäen Klubitalolla näitä ovat
esimerkiksi nuorille suunnattu Klubbari-toiminta ja naisten hyvinvointiryh-
mä.

¹ Koskisuun (2004, 93-94) mukaan kuntoutumisvalmius tarkoittaa kuntoutujan kykyä asettaa omaa elämää koskevia muutostavoitteita. Kuntoutumisvalmius kuvaa ihmisen suhdetta johonkin asiaan, tavoitteeseen tai muutostarpeeseen. Kuntoutumisvalmiuden kehittyminen ja ylläpysyminen on osa kuntoutumisprosessia.

Suvimäen Klubitalolla mielenterveyskuntoutus on työpainotteista päivää sekä vertaisuutta. Klubitalo on mielenterveyskuntoutujien oma paikka, jonka katsoimme näin ollen myös vahvistavan yhteiskunnallista osallisuutta ja näin toimivan kuntoutuksen tukena. Osallisuutta vahvistaa myös mahdollisuus Klubitalon kehittämistoimintaan niin kansallisesti kuin kansainvälisesti. Vuoden 2010 toimintakertomuksen mukaan Suvimäen Klubitalo on lisäksi menneen vuoden aikana järjestänyt 103 vapaa-ajan ohjelmaa joihin osallistui keskimäärin 7 jäsentä.

2.3 Suvimäen klubitalo

Suvimäen Klubitalo sijaitsee Jyväskylän keskustan kupeessa, Taulumäen kaupunginosassa kauniissa vanhassa keltaisessa puutalossa. Se on aloittanut toimintansa elokuussa 1999. Jäsenet tulevat eri Jyvässeudun kunnista. Taustaorganisaationa toimii Psykiatrisen kuntoutuksen tuki ry., joka tukee ja kehittää sosiaalipsykiatrista kuntoutustyötä Jyvässeudulla. Suvimäen Klubitalon toimintaa rahoittavat raha-automaattiyhdistys, Jyväskylän kaupunki ja Muuramen kunta. (Suvimäen klubitalon internetsivut)

Klubitalon standardien mukaan Klubitalon tulee sijaita alueella jonne on hyvät paikallisliikenteen kulkuyhteydet. Klubitalon standardien mukaan; Klubitalon tulee olla erillinen toimija ja toimitiloja ei tule käyttää muihin tarkoituksiin, tilojen tulee olla myös työpainotteisen päivän mahdollistavat ja viihtyisät, arvostusta ja kunnioitusta herättävät, klubitalolla ei myöskään saa olla tiloja, jotka olisi eritelty vain jäsenien tai henkilökunnan käyttöön. (Standardit 12–14)

Suvimäen Klubitalon jäsenmäärä on ollut 31.12.2010 392 jäsentä. Vuoden 2010 aikana toimintaan on osallistunut 214 henkilöä, yhteensä yhdeksästä eri kunnasta, osallistuneita jyvaskyläläisten osuus on kuitenkin ollut 92 %. Miesten ja naisten määrä on ollut lähes yhtä suuri ja osallistujien keski-ikä on ollut 42 vuotta. Vuonna 2010 Suvimäen Klubitalo oli auki, tai järjesti toimintaan muualla, kakkiaan 281 päivänä. Suvimäen Klubitalolla työskenteli viisi vakituista työntekijää, talon johtajana on toiminut vuodesta 2003 Ulla Lehtinen. (Toimintakertomus 2010, 9-10)

Klubitalotoiminnan standardien mukaan Klubitalossa on oltava riittävästi henkilökuntaa tukemaan jäsenten sitoutumista, mutta niin vähän, ettei henkilökunta selviydy velvollisuuksistaan ilman jäsenten aktiivista osallistumista (Standardi 8).

2.3.1 Työpainotteinen päivä Suvimäessä

Työpainotteinen päivä on Klubitalotoiminnan syvintä ydintä, jota toteutetaan kaikissa Suvimäen kolmessa eri yksikössä. Klubitalon standardien mukaan Klubitalon tulee olla organisoitu yhdeksi tai useammaksi työyksiköksi, joissa on tarpeeksi henkilökuntaa, jäseniä sekä mielekästä työtä täysipainotteisen ja sitoutumista edistävän työpainotteisen päivän toteutumiseksi (Standardi 18). Suvimäen Klubitalolla näitä yksiköitä ovat Viestinnän yksikkö, Ravintoyksikkö sekä Työ- ja opintoyksikkö. Jokainen jäsen saa osallistua toimintaan omien voimavarojensa mukaan ja itse toiminnan lisäksi keskeisessä osassa ovat sosiaaliset suhteet, työtä tehdään usein pareittain tai pienissä ryhmissä. Työpainotteiseen päivään kuuluu myös paljon muuta, esimerkiksi suunnitteluun ja päätöksentekoon liittyviä kokouksia, koulutuksia ja opinto- ja hyvinvointiryhmiä (Toimintakertomus 2010, 11).

Klubitalotoiminnan laatusuositukset määrittelevät työpainotteista päivää.

Työpainotteisen päivän tulee sitouttaa niin henkilökunta kuin jäsenet huolehtimaan Klubitalon toiminnasta. Työpainotteisen päivän on rakennuttava työstä, jota tehdään Klubitalotoiminnan sekä Klubitaloyhteisön kehittämisen hyväksi ja työpainotteisen päivän tulee vastata tavanomaisia työaikoja. Jäsenillä tulee lisäksi olla mahdollisuus osallistua kaikkiin Klubitalon töihin. Kaiken Klubitalon toiminnan tulee olla suunniteltu tukemaan jäsenien omanarvon tunnetta, itseluottamusta sekä elämän mielekkyyden löytymistä. (Standardit 15–20)

Vaikka Klubitalon jäsen voi itse päättää, missä määrin hän osallistuu Klubitalon töihin, on Klubitalojäsenten työpanos Klubitalon toiminnalle olennaisen tärkeää. Joinain päivinä jäsen voi tulla Klubitalolle vain esimerkiksi lukemaan lehtiä ja oleilemaan, joinain päivinä osallistuminen talon töihin on aktiivisempaa. Päivittäiset työnjaot ovat toiminnan ja koko Klubitalon arjen pyörimisen kannalta tärkeitä.

KUVIO 2 Työpainotteinen päivä Suvimäessä

Viestinnän yksikkö

Viestinnän yksikön keskeisimmät työalueet ovat tiedottaminen, toiminnan tilastointi, yhteydenpito poissaoleviin jäseniin sekä hallinto. Yksikössä toimitetaan myös Suvimäen Sanomat- lehteä. Vuoden 2010 aikana Viestinnän yksikössä työskenteli keskimäärin 12 jäsentä. Työntekijöinä yksikössä on Klubitalon johtaja sekä kaksi ohjaajaa. (Toimintakertomus 2010, 12)

Havainnointipäivämme aloitimme Suvimäen Klubitalolla juuri viestinnän yksikössä. Osallistuimme työnjakoon kyseisessä yksikössä ja saimme apua opinnäytetyömme kyselylomakkeiden postittamiseen.

Ravintoyksikkö

Ravintoyksikön keskeisimpiä työalueita ovat Suvimäen Klubitalon keittiö sekä kahvio. Keittiössä tehdään ruuan valmistukseen liittyvien asioiden lisäksi myös esimerkiksi pyykinhuoltoa. Vuonna 2010 yksikössä työskenteli keskimäärin neljä jäsentä ja yksi ohjaaja. (Toimintakertomus 2010, 13–14)

Työ- ja opintoyksikkö

Työ- ja opintoyksikön keskeisiä työalueita ovat työ- ja opintokoulutuksien järjestäminen, siirtymätyön ja tuetun työn koordinointi, yhteydenpito yksiköstä poissaoleviin jäseniin sekä Suvimäen kirjaston ja terveystietopisteen ylläpitäminen. Vuonna 2010 yksikössä työskenteli keskimäärin noin kahdeksan jäsentä, yksi ohjaaja sekä tuetun työn hankevetäjä. (Toimintakertomus 2010, 14–15)

Klubitalotoiminnan standardien mukaan toiminnan tulee luoda jäsenelle mahdollisuuksia palata ansiotyöhön siirtymätyön, tuetun työn sekä itsenäisen työn avulla (Standardi 21). Klubitalon tulee auttaa jäseniään pääsemään ammatillisiin ja koulutuksellisiin tavoitteisiinsa, lisäksi Klubitalolla tulee olla myös sisäistä koulutustoimintaa (Standardi 28). Klubitalotoiminnan tulee si-

sältää myös yhteiskunnallisia tukipalveluita, kuten oikeuksiin ja etuuksiin liittyvää apua, asumisen ja terveiden elämäntapojen edistämistä sekä apua laadukkaiden sosiaali- ja terveystalveluiden hankkimiseksi (Standardi 26). Suvimäen Klubitalolla näihin standardeihin vastaa työ- ja opintoyksikkö.

Siirtymätyö

Klubitalojen jäsenille etsitään osa-aikaista työtä avoimilta työmarkkinoilta siirtymätyöohjelman avulla. Siirtymätyö on yleensä sellaista työtä, jonka pystyy oppimaan paikan päällä. Jäsen tekee työnantajan kanssa määräaikaisen työsopimuksen ja saa normaalia palkkaa. Klubitalon ohjaaja vastaa jäsenen työhön perehdytyksestä ja antaa jäsenelle tukensa. Jäsenen poissa ollessa ohjaaja paikkaa häntä työpaikalla. Siirtymätyön avulla jäsen voi myös ”ponnah-taa” takaisin työelämään. (Suomen Fountain House Klubitalojen verkosto ry- internetsivut)

Vuonna 2010 Suvimäen Klubitalolla oli viisi siirtymätyöpaikkaa, mm. Jyväskylän kaupunginkirjastolla ja Vaajakosken päiväkodissa. (Toimintakertomus 2010, 15–16)

Tuettu työ/Portti-hanke

Hankkeen tarkoitus on vahvistaa Klubitalon jäsenten kiinnittymistä työelämään ja pyrkiä löytämään työpaikkoja tai muita väyliä kohti työelämää työvalmentajan tuen avulla. 22 Klubitalon jäsentä on ollut mukana hankkeessa. (Toimintakertomus 2010, 16–17)

2.4.2 Päivä Suvimäen Klubitalolla

Kuvailemme Suvimäen Klubitalon päivän kulkua Klubitalon jäsenien ja työntekijöiden kanssa käytyjen keskustelujen pohjalta sekä tekemiemme havainto-

jen perusteella². Klubitalon ovet aukeavat aamuisin puoli yhdeksältä. Jäsenet voivat saapua paikalle liukuvalla aikataululla. Saapumisen jälkeen kokoonnutaan aamukahveille saliin. Yhdeksältä suoritetaan työnjako, jossa jäsenet saavat itse kertoa mihin talon töihin he haluavat osallistua. Kello kymmeneltä on kahvitauko ja kahdeltatoista voi syödä ravintoyksikön valmistaman lounaan. Ennen lounasta jakaudutaan jaettujen töiden pariin, ja lounaan jälkeen tehdään vielä uusi työnjako. Klubitalon työt on jaettu päivittäin, viikoittain ja kuukausittain suoritettaviin töihin ja työnjako tapahtuu erikseen joka yksikössä. Jäsen voi itse päättää missä yksikössä hän haluaa töitä suorittaa ja yksikköä voi vaihtaa oman halun mukaan. Suvimäen Klubitalon päivään kuuluu myös kokouksia, koulutusta sekä erilaisia hyvinvointiryhmiä.

Keskiviikko 23.3.2011 Suvimäen Klubitalolla
Aamupäivä 07.00 Emmi töissä 08.30 Tukikäynti: kirjasto, seurakunta 09.00 Tytti ja Saija perushommiin opparin tiimoilta 10.30 Jani töihin 11.00 Sisäinen koulutus: Vuorovaikutus
Lounas 12.00 Pinaattikeitto, kananmuna
Iltapäivä 12.30 Tukikäynti: Nenäinniemi 12.45 Klubari 14.00 Englannin keskusteluryhmä 16.00 Keskiviikkokahvila 16–18 Kitarakerho

KUVIO 3 Päiväohjelma 23.3.2011

² Yhteensä viisi havainnointikertaa ajoilla 11.1. - 13.4.2011. Erillinen havainnointipäivä ja postikyselyiden postitus 23.3.2011.

3. Klubitalot tutkimuksen kohteena

Klubitalo-toimintaa on tutkittu maailmalla, lähinnä Pohjois-Amerikassa, kohdalaisten runsaasti. Suomessa taas opinnäytetöitä korkeampaa klubitalotutkimusta on tehty suhteellisen vähän. (Mäkinen, 2009,27)

Klubitalojen toimintamuotoja koskevissa tutkimuksissa on mm. tarkasteltu sertifioinnin merkitystä toimintamuotojen toteutumisen kannalta (Macias ym. 2001, Wang ym. 1999), verrattu keskenään eri maissa toteutettua klubitalotoimintaa (Shah 1987, Rosengard ym. 2004, Mastboom 1992) ja eri toimintaympäristöissä toimivia klubitaloja (Blank & Jodl 1996) sekä selvitetty klubitalojen työntekijöiden ja jäsenten käsityksiä mm. valtaistumisesta ja kuntoutumiseen liittyvistä tekijöistä (esim. Mowbray ym. 2006, Norman 2006). Myös klubitalotoiminnan taloudellisia näkökohtia on selvitetty jonkin verran (esim. McKay ym. 2005, Cowell ym. 2003). (Hietala-Paalamaa, Hujanen, Härkäpää & Reuter, 2009, 8)

Valkonen, Peltola ja Härkäpää tutkivat 2000-luvun puolivälissä mielenterveyskuntoutujien työllistymistä kolmen mielenterveyskuntoutujien tukimallin (Klubitalojen siirtymätyön, työvalmennuksen ja työkeskusten) käytännön toteutusta, työssä selviytymistä ja jaksamista sekä työn merkityksiä. Tämän kuntoutussäätiön tutkimuksen rahoitti Raha-automaattiyhdistys (RAY).

RAY on myös tilannut tutkimuksen Klubitalotoimintaan liittyen: tässä vuonna 2009 raportoidussa tutkimuksessa selvitettiin jäsenten kokemuksia toimintaan osallistumisesta sekä klubitalotoiminnan taloudellisia vaikutuksia. Tämä RAY:n Avustustoiminnan raportteja 20, on laaja selvitys, jossa on tutkittu useiden Klubitalojen jäseniä ja henkilökuntaa. Oman tutkimuksemme kannalta olennaisia tietoja tässä raportissa olivat, että mielenterveyskuntoutujien Klubitaloilla on selvä ja tärkeä merkitys mielenterveyspalveluiden osana täydentämässä järjestelmän tuottamia palveluja. Selvityksessä korostuivat myös työpainotteisen päivän merkitys jäsenelle sekä tulivat ilmi sen kehittämistar-

peet. Klubitalotoiminnan merkitys jäsenen psykososiaaliseen kuntoutukseen ja yleiseen terveydentilaan olivat kuitenkin selvityksen tulosten mukaan vaatimattomia, vaikka yksilöhaastatteluissa toiminnalle annetut merkitykset olivat myönteisiä. Raportin mukaan Klubitalotoiminnan haasteita ovat; jäsenien kuntoutuksen erivaiheisuus sekä tiiviin yhteisöllisyyden ja yksilöllisten kuntoutustavoitteiden yhdistäminen.

Vuonna 2009 Jyväskylän Ammattikorkeakoulun opiskelija Sanni Mäkinen (nykyinen Suvimäen Klubitalon työntekijä) teki opinnäytetyönsä Suvimäkeen Nuoret aikuiset Suvimäen Klubitalolla: ”Tää ei oo mitään ikärasismia, vaan nuoret halua kohdata nuoria!” -nimellä. Tässä opinnäytetyössä tuli kiistatta selville, että Klubitalon nuoret aikuiset jäsenet toivoivat omaa toimintaa ja sitä on myös alettu toteuttaa.

Vuonna 2010 Veli-Matti Isojoki teki sosiaalityön erikoistumiskoulutukseen kuuluvan lisensiaatintutkimuksensa aiheesta Klubitalo osallisuuden mahdollistajana. Tästä etnografisesta tutkimuksesta olemme saaneet paljon tietoa opinnäytetyötämme ajatellen. Työssään Isojoki antoi Klubitalon jäsenille mahdollisuuden tuoda oma äänensä esiin ja lukijalle saada kokonaiskuva yhteisön arkisesta toiminnasta. Tämä tutkimus tuki meidänkin ymmärrystämme Klubitalotoimintaan liittyvissä seikoissa.

4 Klubitalon merkitys jäsenelle

Klubitalojäsenyys

Jäseneksi mielenterveyskuntoutujien Klubitaloon voi hakeutua henkilö, jolla on tai on ollut vakavia mielenterveysongelmia. Kaikilla mielenterveyskuntoutujilla on tasavertainen oikeus, henkilön diagnoosista tai toimintakyvystä riippumatta hyödyntää Klubitalon mahdollisuuksia. Kaikki jäsenen toimin-

taan osallistumiseen liittyvät asiakirjat allekirjoittaa sekä asiakas että henkilökuntaan kuuluva henkilö. Jäsenet itse päättävät ketkä hyväksyvät jäsenikseen. Klubitalon jäsen päättää itse millä tavalla hän hyödyntää Klubitalon toimintaa ja keiden henkilökuntaan kuuluvien kanssa hän haluaa olla tekemisissä. Jäsenyys on vapaaehtoista, maksutonta ja aikarajoitteetonta. Jäsenyys ei katkea pidemmänkään poissaolokauden aikana vaan jäsenellä on oikeus palata yhteisöön poissaolon jälkeen. (Suomen Fountain House – klubitalojen verkosto ry- internet-sivut)

Vuoden 2010 aikana Suvimäen toimintaan kävi tutustumassa 54 kuntoutujaa, joista puolet liittyi jäseniksi kun taas edellisenä vuonna jäseniksi liittyi vain kolmannes. Jäsenmäärä on kasvanut tasaisesti koko Suvimäen Klubitalon toiminnan ajan. (Toimintakertomus 2010, 9)

4.1 Yhteisyys

Kokeakseen yhteenkuuluvuuden tunnetta eli yhteisyyttä, yhteisön jäsenillä on oltava jotain yhteistä. Yhteisöä voidaan tarkastella useista eri näkökulmista. Tästä johtuen myös käsitteenä yhteisöllä on useita merkityksiä.

Yhteisöä käytetään yleisesti sekä epätarkasti yleisnimityksenä erilaisille ryhmämuodostelmille. Yhteisöjä voidaan myös luokitella niiden tavoitteiden ja vuorovaikutuksen luonteen mukaan. Lehtosen mukaan (1990, 17) Hillery (1955) on 1950-luvulla tarkastellut sosiologisissa tutkimuksissa esiintyviä yhteisöomääritelmiä, joissa huomattiin, että **yhteenkuuluvuuden tunne** oli usein korostuneesti esillä. Yhteisyys voi perustua sukulaisuuteen, intresseihin, uskomaan, yhteisiin toimiin, vuorovaikutukseen, seurusteluun, harrastuksiin, maailmankatsomuksiin, mieltymyksiin ja tunteisiin. Varmaa on, että yhteisön

jäsenillä on oltava jotain yhteistä. Yhteisyys voi ilmetä toimintana tai tunteina. (Lehtonen, 1990, 15–23)

Isojoen (2010, 44) mukaan Hyväri (2001) määrittelee yhteisöllisyyden muodostuvan yhdistävän tekijän ympärille, joten yhteisöstä voi tulla jäsenilleen itseisarvo sekä korvaamaton kokemus yhteisyyden, solidaarisuuden, osallisuuden, yhteisymmärryksen ja yhdessä vaikuttamisen merkityksestä omassa elämässä. Tärkeänä pidetään sitä, että kuulutaan johonkin. Tämän tunteen voi saavuttaa kuulumalla yhteisöön. Yhteyksien syntymisen kautta tulee taas yhteyden jakaminen, yhteisössä kaikki ovat vastuussa toisistaan ja jokainen on toista varten. Klubitalojäsenet tarvitsevat yhteenkuuluvuudentunnetta ja erilaisia voimavaroja kuntoutumisen polullaan (Isojoki, 2010, 44–45).

Hyypä (2005, 20–21) kutsuu yhteisöllisyyttä me-asenteeksi, joka koostuu yhteisistä uskomuksista ja taustatiedoista. Hyypän mukaan toivominen, uskominen, tietäminen, rakastaminen, tekeminen, normin noudattaminen ja vastuussa oleminen ovat esimerkkejä yhteisöllisyyden vaikutuksesta. Hänen mukaansa yhteisöllisyydelle tyypillistä on vastavuoroisuus, vuorovaikutteinen luottamus tulee yhteisön ydinkulttuurista.

Puhuttaessa yhteisyydestä voidaan aiheita lähestyä myös ryhmää koskevin suhteina. On tärkeää, että niin positiiviset kuin negatiiviset ryhmään vaikuttavat realiteetit tunnistetaan ja näin ollen myös tuhoavien voimien tunnistaminen ja hyväksyminen ryhmässä on olennaista. Ryhmien sisäisiä suhteita tutkittaessa on haluttu tehdä näkyviksi suuressa ryhmässä vaikuttavia negatiivisia tekijöitä. Näitä tekijöitä ei tavanomaisissa tilanteissa välttämättä tunnisteta ryhmäilmiöiksi, eivätkä ne vaadi vastuunottoa yksittäisenä ryhmän jäsenenä. Negatiivisia tekijöitä ovat esimerkiksi vihan ja turhautumisen tunteet, jotka laukaisevat pelkoa, häpeää, suuttumusta, voimattomuutta tai ajatusten katoamista. Ryhmässä yhteisön ongelmat muuttuvat helposti yksilön

ongelmiksi, ja yhden henkilön, syntipukin, kannettavaksi. (Kauranen, A., 2009, 143–145)

4.2 Osallisuus

Isojoen (2010, 45) mukaan Haahtela (2006) näkee osallisuuden yksilön autonomiasta ja omista voimavaroista lähtevänä, jossa osallisuuden kautta pyritään henkilön subjektiivisuuden lisäämiseen ja oman elämänhallinnan vahvistamiseen.

Harjun (2004) Kansalaisfoorumille kirjoittamassa artikkelissa osallisuus tulkitaan kahdella eri tavalla, hänen mukaansa sillä voidaan tarkoittaa **kuulumisen eli mukana olon tunnetta**. Hän näkee, ihmisen kokevan olevansa osallinen yhteisössään ja yhteiskunnassa, kun hän tekee työtä, harrastaa, osallistuu ja vaikuttaa. Hänen mukaansa valtaosa suomalaisista kokee osallisuuden tunnetta. Harjun (2004) mukaan Haahtela (2004) näkee osallisuuden olevan vahvasti kokemuksellista ja jaettavaa. Siinä on kysymys syvällisestä, viimekädessä identiteettiin ulottuvasta kokemuksesta tai jäsenyyden tunteesta yhteisyydessä ja mahdollisuudesta olla rakentavasti mukana yhteisöllisissä prosesseissa. Harju (2004) viittaa myös Viirkorven (1993) osallisuuden määrittelyyn, joka Viirkorven mukaan merkitsee omakohtaisesta sitoutumisesta nousevaa **vaikuttamista asioiden kulkuun ja vastuunottamista seurauksista**. Osallisuuden lähtökohtana voi pitää yhteisen tietämyksen jakamista. Harjun mukaan Seppänen (2001) näkee osallisuuden vastinpariksi osattomuuden, joka viittaa siihen, että yksilö ei ole osallinen joistain yhteiskunnassa tärkeäksi pidetyistä asioista. Seppäsen mukaan ihminen voi olla osaton sosiaalisista suhteista, työmarkkinoista, taloudesta tai yhteiskunnan demokraattisesta järjestelmästä.

Klubitalo on mielenterveyskuntoutujien oma paikka, jonka katsomme näin ollen myös vahvistavan jäsenen yhteiskunnallista osallisuutta. Osallisuuden tunnetta vahvistaa myös mahdollisuus Klubitalon kehittämistoimintaan niin kansallisesti kuin kansainvälisesti.

4.3 Vertaisuus

Klubitalo on jäseniensä yhteisö, sen perusta on vertaisuudessa ja jäseniensä samankaltaisissa, mutta monimuotoisissa taustoissa. Vertaisryhmissä on oleellista mahdollisuus vastavuoroisiin peilaussuhteisiin. Vertaistuen suosion katsotaan kertovan myös syvemmästä hyvinvointityön kulttuurisesta muutoksesta, jossa keskeisintä on havainto, että ammatillinen auttaminen lisäksi tarvitaan myös muita auttamisen muotoja. Hyväri (2009, 6)

Ihmiset jakavat vertaisryhmissä samankaltaisia elämäntilanteita, kohtaloita ja kriisejä keskinäisessä vuorovaikutuksessa. Vertaisryhmiin osallistujille on usein tärkeää tuntea etteivät he ole yksin ja, että on myös muita, jotka kamppailevat epävarmuuden, tietämättömyyden ja pelkojen kanssa. (Hyväri, 2009, 2-4) Samankaltaisten kokemusten ei kuitenkaan automaattisesti voida olettaa synnyttävän vertaisuutta.

Vertaisuus lisää itsetuntoa ja tunnetta omasta pätevyydestä. Toiminta perustuu kokemukselliseen asiantuntijuuteen ja tasa-arvoisuuteen sekä toisen ihmisen kunnioitukseen. Vertaisryhmissä saa ajantasaista ja usein tuoreinta sekä vahvasti kokemukseen perustuvaa tietoa. Avautuminen puhumaan henkilökohtaisista ja arkaluonteisistakin asioista edellyttää turvallista ja luotettavaa paikkaa. Osanottaja ei ole potilas vaan keskinäinen ja vastavuoroinen auttaminen luo tasavertaisuutta jäsenten kesken. Keskeistä on myös ymmärretyksi tulemisen tunne. Yleensä vertaistoimintaan osallistuminen ei maksa mitään,

toiminta on myös yhteiskunnallisesti taloudellista. Vertaistukitoiminta täydentää julkisia sosiaali- ja terveystalouksia, eivätkä ammattiapu ja vertaistuki myöskään kilpaile keskenään. (Versova- Vertaistuen ja vapaaehtoistyön kumppanuushankkeen internetsivut)

Vertaisryhmien toiminta voi helposti jäädä itseensä sulkeutuneeksi, jos jäsenet eivät aktiivisesti halua verkostoitua myös ryhmästä ulospäin. Klubitalolaisilla tämä verkostoituminen yhteisöstä ulospäin suuntautuminen tapahtuu jäsenyyden aikana esimerkiksi työtoiminnan muodossa, kun tavoitteena on suuntautua ympäröivään yhteiskuntaan. (Hyvärin, 2009, 2-6)

5 Alkuajan jäsenyys

Miller (1995) ymmärtää motivaation enemmän joksikin mitä ihmisellä on kuin joksikin, mitä ihminen tekee. Se edellyttää ongelman tajuamista, muutostoimien etsimistä sekä valitun muutosstrategian käynnistämistä ja siihen sitoutumista. Hänen mukaansa on olemassa monia tapoja auttaa ihmisiä etenemään kohti ongelman tajuamista ja toimintaa. (National Center for Biotechnology Information internetsivut)

Muutos ihmisen elämässä lähtee unelmista, toiveista ja haaveista, mielikuvista jotka antavat myönteisen kuvan tulevaisuudesta. Ihmisestä itsestään täytyisi löytyä sisäinen voima etsiä muutosta ja omia henkilökohtaisia tavoitteitaan ja päämääräänsä. (Koskisuu, 2004, 17) Aidon kiinnostuksen herääminen edellyttää, että ihminen ei vain mukaudu ympäristön paineisiin vaan hän kokee asian itselleen henkilökohtaisesti tärkeäksi (Koski-Jänneksen, Riitisen ja Saarnion, 2008, 9).

Vaikka Klubitalotoiminnan lähtökohtana on vapaaehtoisuus, viitataan Klubitalotoiminnan standardeissa sitoutumisen käsitteeseen. Jäsenten ja henkilökunnan sitoutuminen nähdään tärkeänä Klubitalon toiminnalle. Jäsenten aktiivisen toimijuuden tulee olla Klubitalotoiminnan perusta ja henkilökunnan määrän tulee olla riittävä edesauttaakseen jäsenten toimintaan sitoutumista. Muun muassa työpainotteisen päivän katsotaan sitouttavan jäseniä huolehtimaan Klubitalon toiminnasta.

Itsemääräämisteoria motivaation tarkastelussa

Ryan, R. M. ja Deci E.L. (1985) tarkastelevat sisäisen ja ulkoisen motivaation piirteitä motivaatiota koskevassa itsemääräämisteoriassaan. Heidän teoriasaan ihmiset nähdään aktiivisina toimijoina, jossa itsemääräämisellä viitataan kokemukseen siitä, että voi itse päättää toiminnastaan sen sijaan, että kokisi olevansa ulkoisten voimien käskyläisenä. Ihmisten toimintaan vaikuttavat usein ulkoiset palkinnot, arvostelut sekä toisten mielipiteet, jolloin puhutaan ulkoisesta motivaatiosta. Sisäisen motivaation synnyttämän toiminnan taas nähdään lähtevän liikkeelle ihmisen omasta mielenkiinnosta, uteliaisuudesta tai henkilökohtaisista arvoista. Kun ulkoiset kannustimet eivät niinkään vaikuta sisäisen motivaation ylläpitoon, tarvitaan siihen intohimoa ja luovuutta sekä vaivannäköä. (Ryan, R.M. & Deci, E.L. University of Rochester internsivut)

Itsemääräämisteoriaa koskevassa tutkimuksessa on osoitettu, sisäisen motivaation johtavan pidempiaikaisiin ja henkilökohtaisesti tyydyttävämpiin muutoksiin kuin ulkoisen. Ihmisen itsemääräämisen, pätevyyden ja sosiaalisen yhteyden tunnetta sekä liittymisen tarpeita tukevien ympäristöjen katsotaan tuottavan motivaatiota jonka avulla on helpompi pyrkiä haluttuun päämäärään. Pätevyyden tarve viittaa haluun tuntea, että omalla toiminnalla voi vaikuttaa ja saavuttaa toivottuja tuloksia. Yhteyden tarpeen tyydyttäminen taas edellyttää tunnetta, että kokee saavansa tukea ajatuksilleen ja tunteilleen

itselle merkittäviltä ihmisiltä tai ryhmältä. Näiden tekijöiden katsotaan myös ylläpitävän ihmisen yleistä hyvinvointia. Suvimäen Klubitalon toiminta tukee näitä tarpeita antamalla jäsenelle päättäväisyyden toimintaan osallistumisesta ja antaessaan mahdollisuuden vaikuttaa Klubitalon toimintaan laajalaisesti sekä olla osana itselle merkittävää yhteisöä. (Ryan, R.M. & Deci, E.L. University of Rochester internetsivut)

6 Tutkimuskysymykset ja aineisto

Tutkimuskysymyksemme nousivat Klubitalon omista toiveista ja tarpeista. Isojoen (2010, 55) sosiaalityön lisensiaatintutkimuksen mukaan jäsenet ovat yksimielisesti kokeneet taloon saapumisen positiivisena ja vastaanoton olleen hyvä; yhteisöön on ollut helppo tulla ja kynnys on ollut matala. **Tavoitteenamme oli selvittää seikkoja, jotka kuitenkin johtavat siihen, ettei uusi jäsen enää välttämättä tutustumisen jälkeen palaa talon toimintaan.** Halusimme myös olla mukana kehittämässä Suvimäen Klubitalon toimintaa. Opinnäytetyömme painopisteenä oli Klubitalojäsenyyden alkuaajan toiminnan tukeminen, lähtökohtana heidän jäsenyhteisöstään nousevat seikat.

Halusimme työllämme tuottaa tietoa siitä, millä keinoin uudet jäsenet saataisiin paremmin mukaan Klubitalon toimintaan sekä kuinka nimenomaan alkuaajan jäsenyyttä voitaisiin tukea ja jäseniä saataisiin motivoitua mukaan toimintaan pidempiaikaisesti. Vastaavasti halusimme tutkimuksessamme pohtia sitä, mitkä tekijät vaikuttavat siihen, etteivät jotkut uudet jäsenet koe Klubitaloa omakseen ja miksi osa jäsenistä jättäytyy pois toiminnasta heti tutustumisen jälkeen tai hyvin pian sen jälkeen. **Toivoimme vastauksien pohjalta löytävämme niin sitoutumista tukevia kuin estäviä tekijöitä.** Vaikka Klubitalon toimintaan osallistuminen on vapaaehtoista, haluamme käyttää työssämme sitoutumisen käsitettä, koska aktiivista toimintaan osallistumista voidaan yk-

sinkertaisuudessaan pitää sitoutumisen osoituksena. Toisaalta aktiivinen toimijuus ja sitoutuminen nähdään tärkeänä myös Klubitalotoiminnan standardeissa toiminnan ylläpitämiseksi. Suvimäen Klubitalon toimintaa voidaan pitää myös eräänlaisena yhteisökuntoutuksena ja toiminnassa näyttäytyvät sekä yhteisyyden, osallisuuden että vertaisuuden merkitykset, joiden koimme olevan tärkeitä aiheemme kannalta.

Tutkimuskysymyksinä opinnäytetyötämme ohjasivat:

- Kuinka uusi jäsen käyttää Klubitalon toimintaa kuntoutumisen-
sa tukena?
- Mitä sitoutumista tukevia ja estäviä tekijöitä Suvimäen Klubita-
lon toiminnassa ilmenee?
- Mitkä tekijät vaikuttavat siihen, etteivät jotkut Klubitalojäsenet
tunne toimintaa omakseen?
- Miten jäsenyyden alkuaajan toimintaa tulisi kehittää, että jäsenet
sitoutuisivat siihen?

6.2 Aineistonkeruumenetelmät

Aineistonkeruumenetelminämme päädyimme käyttämään postikyselymenetelmää sekä osallistuvaa havainnointia. Tutkimuksemme aineisto kerättiin kyselyn avulla vuoden 2010 aikana jäseneksi liittyneiltä. Tavoittaaksemme kaikki uudet jäsenet, päädyimme yhteistyössä Suvimäen Klubitalon kanssa postittamaan kyselylomakkeet suoraan vastaajien koteihin. Postikyselymenetelmällä saamiemme vastausten tueksi sekä saadaksemme paremman käsityksen Suvimäen Klubitalon toiminnasta, kävimme havainnoimassa jäsenien toimintaa Klubitaloympäristössä. Havainnoinnit suoritimme kyselylomakkeen muokkausvaiheen aikana sekä erikseen sovitun päivän aikana, jolloin

myös postitimme kyselyt Klubitalolaisten kanssa. Havainnointien avulla saimme kuvan Suvimäen Klubitalosta myös toiminnan ympäristönä, tilana, jonka vaatimuksia on myös määritelty Klubitalotoiminnan standardeissa (Standardit 12–14).

Opinnäytetyömme aineistonkeruumenetelmät ovat sekä laadullisia että määrällisiä. Karkeimmillaan ”laadullinen” tai ”kvalitatiivinen” ymmärretään yksinkertaisesti aineiston muodon kuvaukseksi (Eskola ja Suoranta, 2001, 13). Postikyselymenetelmä on tyypillinen Survey-tyyppinen³ aineistonkeruumenetelmä. Kysymysten sisällöt taas ovat selkeästi laadullisia (esimerkiksi kysymykset mitä? miksi? miten?). Osallistuva havainnointi on menetelmänä selkeästi laadullinen. Saamamme aineiston tukena käytimme jo olemassa olevaa tietoa aiheesta; tutkimuksia, raportteja, artikkeleita ja tilastoja.

6.2.1 Postikyselymenetelmä

Postikyselylomakkeessamme kysymysten muotoilu ja järjestys on kaikille vastaajille sama. Joissain kysymyksissä vastausvaihtoehto on valmis. Suurin osa kysymyksistä oli kuitenkin avoimia, koska halusimme rohkaista vastaajia myös kerronnallisen otteen käyttöön. Eskolan ja Suorannan (2001, 23) mukaan, ihmisten maailma perustuu tarinoiden kertomiseen ja niiden kuulemiseen ja käyttämällä kysymysmuotoa ”kerro omin sanoin” halusimme saada vastaajilta laajempia vastauksia.

Lomake koostui avoimista ja monivalintakysymyksistä. Avointen kysymysten etuna nähdään se, että avoimet kysymykset eivät pakota vastaajaa valitsemaan annettujen vaihtoehtojen joukosta, eivätkä siten ole johdattelevia.

Avointen kysymysten avulla saadaan esille myös se, onko vastaajalla yleisesti

³Survey-tutkimus on tavallinen sosiaalitutkimuksen menetelmä kun halutaan saada tietoa mielipiteistä tai tavoista.

ottaen kantaa asiasta. Tämän tyyppisten kysymysten avulla voidaan saada esiin sellaisia mielipiteitä tai ajatuksia joita ei etukäteen osata olettaa. Avoin kysymys antaa vastaajalle myös mahdollisuuden kertoa asiasta hänelle luonteenomaisella tavalla ja omin sanoin. Avoimien kysymyksien negatiivisina puolina nähdään se, että niihin vastaaminen vie aikaa, niihin saatetaan vastata aiheen vierestä, epäselvästi tai tulkinnanvaraisesti. Varsinkin postikyselyissä avoimiin kysymyksiin vastaaminen koetaan haastavana, koska niihin joudutaan vastaamaan kirjoittamalla. Myös tutkijan on vaikeampaa analysoida avoimien kysymysten vastauksia. (Jyrinki, 1976, 95–96)

Kyselylomaketta laatiessaan tutkija, joutuu tekemään päätöksiä liittyen kysymysten sisältöön, niiden sanamuotoon, kysymysten tekniseen muotoon sekä sijaintiin lomakkeessa. Näiden päätösten lisäksi on ratkaistava, miten lomaketta testataan ja miten sitä mahdollisesti korjaillaan ja minkälaisia ohjeita vastaajille annetaan sen täyttämiseksi. Päätös kysyttävistä asioista liittyy tai sen tulisi liittyä tutkittavaan asiaan. Ensisijaista on pohtia, mitä kysytään eli millaisiin ongelmiin kysymysten avulla halutaan saada vastaus. (Jyrinki, 1976, 41–42)

Olennaista on, että jokaisessa kyselyssä joutuu kysymään joitain faktakysymyksiä. Faktakysymys mittaa tulkinnatonta tosiasiaa. Tällaisissa kysymyksissä vastausprosentti on yleensä korkea, mutta kysymysten sijaintia lomakkeessa tulee kuitenkin miettiä, ettei niitä tule ohitettua. (Jyrinki, 1976, 51) Meidän kyselyssämme faktakysymyksiä ovat lomakkeen alussa, kysymyksinä sukupuolesta ja vastaajan iästä. Vastaajan iästä päädyimme kysymään noin kymmenen vuoden ikähaarukoilla anonyymiyden takaamiseksi.

Käyttäytymisen ⁴ syiden kysymisessä tulee tiedostaa ongelman, että käyttäytymisen syitä kysyttäessä vastaukset voivat olla vastaajallekin vaikeita tiedostaa. Näitä käyttäytymisen syitä mittaavia kysymyksiä ovat avoimet ”miksi” – kysymykset, niissä haasteeksi nousee monitulkintaisuus vaikka kysymykset olisikin koitettu rakentaa yksiselitteiseen sanamuotoon. (Jyrinki, 1976, 68–70)

Mielipide voidaan määritellä asenteiden tai arvojen pinnallisena ilmaisuna. Itse pyrimme saamaan mielipiteitä mittaavia vastauksia avointen kysymysten avulla. Koimme, ettemme halunneet rajata valmiilla vastausvaihtoehdoilla vastaajan omaan kokemukseen perustuvaa tietoa. (Jyrinki, 1976, 72–73)

Kysymysten sisällön ratkettua seuraava vaihe on päättää missä muodossa asiat kysytään. Kysymysten sanamuotoihin on tärkeää paneutua varsinkin postikyselytutkimuksessa, koska tutkijalla ei ole mahdollisuutta auttaa vastaajaa tulkitsemaan epäselviä kohtia. Kysymysten tulisi olla mahdollisimman yksinkertaisia. Kysymyksiä on välttämätöntä testata etukäteen. Yleisinä periaatteina ovat, että kysymykset tulisi muotoilla mahdollisimman lyhyesti, yksiselitteisesti ja selkeästi. Saman kysymyksen muotoilu ei saa sisällyttää useaa kysymystä. (Jyrinki, 1976, 80–83)

Kyselylomakkeeseen valituilla kysymyksillä halusimme selvittää, kuinka jäsenen motivaatio sitoutua Klubitalon toimintaan jäsenyyden alun jälkeen saataisiin säilymään. Motivaatiota ja toimintaan sitoutumista edesauttaa se, että jäsenelle tulee alusta alkaen tunne, että hän on tarpeellinen ja kaivattu ja, että hänet hyväksytään sellaisenaan Klubitaloyhteisössä. Koski-Jänneksen (2008, 160) mukaan Glasser (1999) pitää eräinä ihmisten tärkeimpinä tarpeina saada ja antaa rakkautta sekä yhteenkuuluvuuden ja itsensä arvokkaaksi tuntemisen

⁴ Nykyisin yksilön käyttäytymisen sijaan puhutaan toiminnasta

tarvetta. Näitä tarpeita Klubitalotoiminnassa tukevat yhteisyys, osallisuus ja vertaisuus.

Postikyselylomakkeen muokkaaminen oli aikaa vievä prosessi. Mietimme tarkkaan kysymysten sisältöä, niiden rakennetta sekä kysymystenasettelua. Myös muotoiluseikat oli mietittävä tarkkaan, jotta lomake ei olisi näyttänyt liian raskaalta. Kysyttävien asioiden rajaaminen osoittautui haastavaksi, koska postikyselylomakkeeseen tulisi voida vastata 15–20 minuutissa (Kvali-MOTV internetsivut). Lomakkeella kysyttävien aiheiden pohjana olivat Klubitaloyhteisön keskuudessa mietityt aiheet.

Testasimme kyselylomakkeen toimivuutta opintojemme vertaisryhmässä sekä pyysimme kommentteja kahteen otteeseen eri yhteistyötahoiltamme. Vieraillessamme Klubitalolla kyselylomakkeen laadintavaiheessa pyysimme myös jäseniltä kommentteja lomakkeen toimivuudesta.

Kyselytutkimuksen aineistoa pidetään pinnallisen tapansa ja teoreettisen vaatimattomuutensa vuoksi hiukan heikompana aineistonkeruutapana. Erinäisiä heikkouksia ja haittoja ovat esimerkiksi suhtautuvatko vastaajat tutkimukseen vakavasti ja se, että kysymysten väärinymmärtämistä on vaikea kontrolloida. Menetelmän suurimpana ongelmana pidetään katoa eli vastaamattomuutta. Menetelmän etuna taas pidetään nopeutta ja tehokkuutta. (Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara, 2009, 195–196)

Kyselymenetelmän etuja ja haittoja Jyringin (1976,25–27) mukaan

Kyselymenetelmän etuina nähdään taloudellisuus ja tavoitettavuus, jolloin postitse lähetetty lomake tavoittaa vastaajan haastattelijaa paremmin. Postikyselyssä haastattelijan vaikutus eliminoituu, jolloin vastaaja saattaa tuntea henkilöllisyytensä paremmin suojatuksi ja vastata helpommin arkaluonteiseenkin kysymykseen. Postikyselyssä myös kysymykset ovat yhdenmukai-

sia kaikille, haittana on kuitenkin se, että kysymysten mahdollisuudet ovat rajoitetummat kuin haastattelussa, eli kysymysten maksimimäärä on pienempi. Postikyselymenetelmä antaa vastaajalle mahdollisuuden pohtia ja tarkastaa vastauksiaan. Lisäksi hän voi lukea kysymykset läpi ennen vastaamista, mikä saattaa vaikuttaa siihen, ettei vastaamisen järjestykseen voida vaikuttaa. Menetelmän heikkouksina voidaan nähdä, ettei tutkijalla ole varmuutta kuka kyselyyn on vastannut ja lomakkeet saatetaan palauttaa vain osittain täytettyinä. Kuitenkin suurin postikyselyn heikkous on, että vastaamattomuus on yleensä suurempi kuin haastatteluissa.

6.2.2 Osallistuva havainnointi

Osallistuvalla havainnoinnilla tarkoitetaan aineistonkeruutapaa, jossa osallistutaan tutkimansa yhteisön toimintaa. Osallistuvassa havainnoinnissa, vuorovaikutus tapahtuu varsin pitkälle tutkittavien, havainnoitavien henkilöiden ehdoilla. Tutkijan pitäisi vaikuttaa mahdollisimman vähän yhteisön elämään ja tapahtumien kulkuun. Havainnoitsijan ulkopuolisuus ei välttämättä ole tutkimuksen kannalta huono asia, esimerkiksi ulkopuoliselle henkilölle saateen kertoa arkaluontoisista asioista helpommin kuin tutuille. (Eskola ja Suoranka, 2001, 99–101)

Havainnoinnissa tutkija osallistuu tutkittavien toimintaan heidän ehdoillaan. He näkevät osallistumiselle havainnoinnissa eri asteita. Täydellisessä osallistumisessa tutkija pyrkii pääsemään ryhmän jäseneksi täydellisesti, tutkijan tulisi toimia ryhmän jäsenenä luonnollisesti ja aidosti, vaikka hän kerääkin tieteellistä tutkimustietoa. Osallistujan ollessa ryhmässä havainnoijana, on tutkittaville selvää, että hän on ryhmässä havainnoijan roolissa. Tutkija osallistuu ryhmän toimintaan, mutta esittää myös kysymyksiä ja havainnointi voi kohdistua rajattuihinkin kohteisiin. Molemmissa osallistumisen asteissa on tärkeää, että havainnoija ei sekoita havaintoja omiin tulkintoihinsa havainnoista.

Itse olimme osallistuvassa havainnoinnissa osallistujan roolissa, havainnoitaville oli siis alusta asti selkeää, että osallistuimme talon toimintaan havainnoijien roolissa ja esitimme havainnoinnin aikana myös joitain ennalta suunnitelmattomia luontevia kysymyksiä. (Hirsjärvi, Sajavaara ja Remes, 2009, 216–217)

Havainnoinnin etuna voidaan nähdä ainakin se, että menetelmän avulla saadaan tietoa henkilöiden käyttäytymisestä silloin kun se tapahtuu ja tiedot voidaan myös kirjata muistiin samanaikaisesti. Lisäksi osallistuvan havainnoinnin avulla saadaan tietoa ei-verbaalisesta käyttäytymisestä. Vaikeutena nähdään se, että usein on mahdotonta ennalta ennustaa mitä havainnoitavassa tilanteessa tulee tapahtumaan, lisäksi on todennäköistä, että kaikkea käyttäytymistä ei pystytä havainnoimaan, havainnointi saattaa olla myös valikoivaa tai epätarkkaa ja havainnoitavat kohteet saattavat olla suppeita. Tiedostettavaa on myös, että havainnoija saattaa vaikuttaa tuloksiin jo läsnäolollaan tai herättämällä epäluuloja, vastustusta ja normaalia poikkeavaa käytöstä. Tuloksiin vaikuttaa myös se, että joitain tietoja voidaan joutua kirjaamaan ylös vasta jälkikäteen. (Jyrinki, 1976, 7-11)

Emme voineet tietää ketkä havainnointimme aikana läsnä olevista henkilöistä olivat vuoden 2010 aikana jäseniksi liittyneitä, joten havainnoimme Klubitaloyhteisöä kokonaisuudessaan vallitsevalla hetkellä. Pidimme havainnointimme aikana havainnointipäiväkirjaa.

Teimme havaintoja seuraavista seikoista:

- Mitä Suvimäen Klubitalolla tapahtuu ja miten jäsenet osallistuvat toimintaan?
- Millainen Suvimäen Klubitalo on ympäristönä?
- Millainen on jäsenten suhde ohjaajiin?

- Miten jäsenet suhtautuivat meihin?
- Millaiset ovat klubitaloyhteisön jäsenten väliset suhteet
- Millainen on klubitaloyhteisön ilmapiiri?

6.3 Aineiston analysointi

Kerätyn aineiston analysoinnin, tulkinnan ja johtopäätösten tekeminen on tutkimuksen olennaisin osa, johon tähdättiin tutkimusta aloittaessa. Analyysivaiheessa tutkijalle selviää minkälaisia vastauksia hän saa asettamiinsa tutkimusongelmiin. Keräsimme opinnäytetyötämme varten aineistoa sekä laadullisen, että määrällisen tutkimuksen menetelmin. Laadullisen ja määrällisen aineiston analyysiä koskevat periaatteet eroavat toisistaan. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara, 2009, 221) Meillä osallistuva havainnointi on selkeästi laadullinen menetelmä. Laadullisen tutkimuksen analysointimenetelmien katsotaan olevan usein deskriptiivisiä eli kuvailevia. Laadullisen aineiston analyysillä halutaan selkeyttää aihetta ja tuottaa siten uutta tietoa aiheesta. Analyysillä pyritään tiivistämään aineistoa kadottamatta sen sisältämää tietoa. Laadullisen analyysin ja tulkintojen tekemiseen on olemassa kaksi periaatteellista lähestymistapaa. Näitä lähestymistapoja ovat: pidättäytyminen tiukasti aineistossa, jolloin tulkintoja rakennetaan tiivistä aineistosta käsin tai aineiston pitämistä tutkijan teoreettisen ajattelun lähtökohtana, apuvälineenä tai tulkintojen lähtökohtana. Laadullisen tutkimuksen ongelmallisimpana vaiheena pidetään tulkintojen tekemistä, tähän vaiheeseen kun ei ole olemassa yleisesti määriteltyjä hyväksyttyjä ohjeita. Tulkintojen hedelmällisyys ja osuvuus ovat kiinni tutkijan tulkinnoista. (Eskola & Suoranta, 2001, 137,139,145)

Ennen aineiston analysointia, on sen kanssa tehtävä esivalmisteluja. Esimerkiksi postikyselylomakkeiden kanssa on päätettävä onko joitain lomakkeita

hylättävä vaikkapa puutteellisen täyttämisen vuoksi. (Hirsjärvi, Remes ja Sajaara, 2009, 221)

Tutkimuksemme osallistujat olivat vuoden 2010 aikana Suvimäen Klubitalon jäseniksi liittyneet henkilöt, joita oli 29. Liittyneiden jäsenten tiedot saimme Suvimäen Klubitalon jäsenrekisteristä, josta Klubitalon henkilökunta poimi meille vuoden 2010 aikana liittyneet.

Ehdotus postikyselylomakemallista tuli Suvimäen Klubitalolta ja luotimme heidän tuntemukseensa kohderyhmästä. Lomakkeen rakentaminen oli haastavaa, koska kysyttäviä asioita oli paljon ja halusimme lomakkeesta kuitenkin selkeän ja helposti täytettävän. Tiedostimme, että haasteeksi nousee, se kuinka saamme uudet jäsenet vastaamaan kyselyyn ja palauttamaan lomakkeen. Kuitenkin juuri postikyselylomake sopi menetelmäksemme parhaiten, koska kaikkia vuoden aikana liittyneitä jäseniä emme suinkaan voisi tavoittaa Klubitalolta. Tuloksien luotettavuuden suhteen halusimme, että kyselymme olisi kaikille vastaajille samanlainen, jolloin kyselylomake postitettiin jäsenille kotiin. Lomakkeen laatimisessa saimme apua Tuija Ketolalta, Eero Pirttijärveltä ja Suvimäen Klubitalon johtajalta Ulla Lehtiseltä sekä Klubitalon henkilökunnalta ja jäseniltä.

7 Tulosten analyysi

Tutkimustulosten analysoinnin jälkeen tulokset on selitettävä ja tulkittava. Tulkinnalla tarkoitetaan sitä, että tutkija pohtii analysoinnin tuloksia ja tekee niistä johtopäätöksiä. Tulosten analysointi ei vielä riitä kertomaan tutkimuksen tuloksia vaan niistä on analysoinnin jälkeen vielä laadittava synteesejä, joiden avulla tehdään johtopäätöksiä, jotka kokoavat yhteen pääseikat ja antavat vastaukset asetettuihin ongelmiin. Nämä tutkimuksen johtopäätökset taas

perustuvat laadittuihin synteeseihin. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara, 2009, 229–230)

Kuvailemme osallistuvan havainnoinnin tulokset ja peilaamme niitä postikyselylomakkeilla saamiimme tuloksiin. Vertaamme osallistuvan havainnoinnin avulla keräämiämme havaintoja kyselylomakkeella saamiimme tietoihin, tukevatko havaintomme kyselylomakkeella saatuja tietoja vai ovatko havaintomme ristiriidassa näihin tietoihin.

Kyselytutkimuksemme lähtökohtana oletimme sitoutumista tukeviksi tekijöiksi nousevan ryhmän positiiviset vaikutukset yhteisyyden ja vertaisuuden. Oletimme Klubitalon tukevan myös jäsenten arkea tuomalla siihen rutiineja ja merkitystä ja samalla lisäävän yhteiskunnallisen osallisuuden tunnetta. Oletimme Klubitalon jäseneksi liittymisen taustalla vaikuttamina voivan olla myös jonkin konkreettisen asian, kuten uusien taitojen oppimisen tai halu saada apua elämänhallinnallisiin seikkoihin sekä opintoihin ja työelämään suuntautumiseen.

Kysymällä postikyselylomakkeessamme ovatko eri tahot tai ihmiset vaikuttaneet Klubitalon toimintaan osallistumiseen, pyrimme antamaan mahdollisuuden kertoa sitoutumista tukevista tahoista tai tekijöistä. Avoimella kysymyksellä ”Mikä Klubitalon toiminnassa on sellaista, että sinne kannattaa palata?” haluamme niin ikään selvittää sitoutumista tukevia tekijöitä.

Kyselylomakkeessa halusimme selvittää koetaanko Klubitalon määrittelemät säännöt/toimintatavat helpoiksi tai hankaliksi ja sitä kautta, toimivatko ne sitoutumista estävästi vai tukevasti. Kiinnostavaa oli myös selvittää onko olemassa joitain tahoja, jotka vaikuttavat estävästi Klubitalon toimintaan osallistumiseen. Kysyimme ovatko vastaajat kokeneet tilanteita joissa eivät ole tienneet mitä tehdä tai kuinka toimia, koska oletimme vaikeiden tai outojen

tilanteiden voivan olla sitoutumista estäviä seikkoja aiheuttamansa epävarmuuden tunteen vuoksi. Vastauksien perusteella halusimme myös tarkkailla nouseeko niistä sitoutumista estäväksi seikaksi sairaus, joka paradoksaalisesti on myös jäsenyyden edellytys. Avoimella kysymyksellä, ”Onko Klubitalolle meneminen mielestäsi helppoa?” annoimme mahdollisuuden kertoa monisyisesti myös estävistä tekijöistä. Näimme kysymyksen asettelun olevan tarkoituksenmukainen, vaikka vastaaja voikin ymmärtää sen monella tapaa, esimerkiksi konkreettiset keinot päästä paikalle tai tervetulleeksi kokemisen tunne, koska halusimme saada kysymykseen myös vastauksia joita emme osanneet itse ennalta olettaa.

7.1 Osallistuvan havainnoinnin tulokset

Havaintojemme perusteella niillä kerroilla, joilla olemme Klubitalolla vierailleet, on paikalla ollut varsin sama joukko ihmisiä. Meidän oli helppo mennä havainnoijan roolissa Klubitalolle, mutta jäimme kuitenkin jossain määrin tarkkailijan rooleihin, vaikka osallistuimmekin talon sen hetkiseen toimintaan. Opinnoistamme oltiin kiinnostuneita ja sosionomin työnkuva kiinnosti, vaikka emme itse korostaneet tätä puolta. Klubitalon jäsenille yhteisöön tuleminen ja sieltä lähteminen sekä liikkuminen eri talon toimintojen välillä, vaikutti olevan helppoa. Kokoontumisista ja ryhmätilanteista saattoi liikkua vapaasti pois ja takaisin herättämättä huomiota muissa. Eri yksiköissä tuntui olevan verraten vapautuneempi tunnelma kuin koko talon yhteisissä kokoontumisissa. Yksiköissä vuorovaikutus oli välitöntä jäsenten ja ohjaajien välillä, kun taas koko talon kokoontumisissa toiminta oli ohjaajavetoisempaa. Huomasimme Viestinnäyksikön olevan eri yksiköistä toimintaan osallistuvien määrän perusteella suosituin.

Aamulla työnjaon aikaan huomasimme, että useat paikalla olleet Klubitalojäsenet tukeutuivat silminnähden ohjaajiin ja hakivat heiltä vahvistusta toiminnalleen. Myöhemmin päivällä sisäisessä vuorovaikutuskoulutuksessa kehoitettiin kysymään tarvittaessa neuvoa lähimmältä henkilöltä. Paikalla oli hyvin eri-ikäisiä, näköisiä ja luontoisia ihmisiä, ilmapiiri oli yleisesti ottaen suvaitsevaisen, mutta jotkut jäsenet herättivät toisissa erilaisia reaktioita kuten huvitusta, emmekä olleet aivan varmoja oliko tämä aina hyvántahtoista. Jäsenillä tuntui olevan varsin vakiintuneet roolit yhteisössä ja taipumus hakeutua itselle jo ennalta tuttuihin tehtäviin. Mukana havaitsimme olevan joitain syrjäänvetäytyviä henkilöitä, jotka olivat eräänlaisessa tarkkailijan roolissa. Lisäksi havaitsimme paikalla olevan joitain ryhmittymiä, mikä osoittautui luonnolliseksi koska meille kerrottiin jäsenten taholta, että vuorovaikutusta ja ystävyyttä jäsenten kesken on myös talon ulkopuolella. Myös tupakoinnin sosiaalinen merkitys näyttäytyi Klubitaloyhtesisössä, tupakkapaikalla käytiin yhdessä toisen jäsenen kanssa.

Meille kerrottiin avoimesti ja kysymättä esimerkiksi jäsenyyden kestosta ja omasta osallistumisesta Klubitalon toimintoihin. Saimme jäsenten käyttäytymisestä sen kuvan, että Klubitalosta oltiin ylpeitä. Käytännön Klubitalotyössä standardit näkyivät ja niihin vedottiin useissa puheenvuoroissa. Esimerkiksi kysymyksen ”onko tämä standardien mukaista?” kuulumme usein ja tätä käytettiin osittain myös humoristisessa mielessä. Huumoria uskallettiin käyttää muutoinkin erinäisissä tilanteissa ja siinä oli osittain havaittavissa myös jonkinasteista vain sisäpiirille aukeavaa sisältöä.

Jo aiemmin mainitun sisäisen vuorovaikutuskoulutuksen aikana ohjaajat pyrkivät herättämään keskustelua yhteisössä myös vaikeista asioita kuten kiusaamisesta. Jäsenien taholta esiin uskallettiin ottaa esimerkiksi oman fyysisen reviirin rajat. Kuitenkin havaintojemme mukaan keskustelu jäi hiukan tynäksi.

Työpainotteisuus näkyi Klubitalon arjessa, jäsenet hakivat selkeästi jotain konkreettista tekemistä. Työn tekemiseen ei kuitenkaan painostettu vaan tekeminen lähti jäsenestä itsestään ja jäsen sai myös päättää tekemisen sisällön. Työnjaossa tehtävät jakautuivat tasaisesti ja tottuneesti.

Suvimäen Klubitalon tilat vastasivat havaintojemme pohjalta hyvin Klubitalotoiminnan laatusuosituksia. Suvimäen Klubitalo fyysisenä ympäristönä oli avoin ja tilava, mutta sisälsi myös pienempiä ja intiimimpiä tiloja. Jäsenten ja henkilökunnan liikkumista Klubitalon tiloissa ei ollut rajoitettu. Vanhan talon puitteet huokuivat arvostusta ja olivat esteettisesti miellyttävät, talo on remontoitu vanhan ajan henkeä kunnioittaen. Myös eri työyksiköille oli kullekin toimivat ja tarkoituksenmukaiset tilat. Esteetöntä liikkumista varten emme nähneet esim. pyörätuoliliuskoja ulko-ovella, mutta sisällä liikkuminen ja wc-tilat taas olivat sopivia myös liikuntarajoitteista jäsentä ajatellen.

7.2 Postikyselyn tulokset

Postikyselylomakkeita lähetimme 29 jäsenelle ja lomakkeen palautti 12 jäsentä (vastausprosentti noin 41 %). Analysoimme saamaamme aineistoa sekä kokonaisena aineistona muodostaen teemoja vahvasti esiin nousevista seikoista että analysoimalla aineistoa kysymyksittäin. Huomasimme, että kyselylomakkeista nousevat teemat olivat suhteellisen ennalta arvattavia, mutta purkaessamme aineistoa kysymyksittäin saimme myös yllättäviä vastauksia.

Purkaessamme kyselylomakkeita aineistollisina kokonaisuuksia muodostui kolme teemaa:

- Klubitalon toiminnallinen merkitys

- Talon ilmapiiri
- Sisäpiiri vs. ulkopuolisuuden tunne.

Kysymyksien: ”Kerro mikä sai sinut liittymään Klubitalon jäseneksi?” sekä ”Kun liityit jäseneksi Klubitaloon, kerro millaisia odotuksia sinulla oli Klubitalosta ja sen toiminnasta?” vastauksissa korostuivat **tarve arjen rutiineihin ja tekemisen tarve**, johon Suvimäen klubitalon toiminnan katsottiin vastaavan hyvin. Toiminnallinen merkitys oli se, joka sai osan jäsenistä liittymään jäseneksi sekä jotain, jota klubitalojäsenyydeltä odotettiin. Merkitys näkyi tarpeena tehdä jotain konkreettista tai tunnetta siitä, että jokin asia tuo **rutiineja elämään ja päivät kuluvat paremmin**.

Talon ilmapiiri nousi positiivisessa mielessä esiin useissa eri kysymyksissä, esimerkiksi kysymyksissä: ”Kerro vapaasti mikä Klubitalon toiminnassa on sellaista, että sinne kannattaa palata?” sekä ”Onko Klubitalolle meneminen mielestäsi helppoa? Kerro omin sanoin miksi?”. **Ilmapiiri nähtiin tekijänä jonka vuoksi Klubitalolle oli mukava mennä** ja toisaalta tekijänä jonka vuoksi Klubitalolle kannattaisi palata. Vastauksissa toistui myös **positiivinen vastaanotto ja mahdollisuus olla oma itsensä sekä jäsenten hyvät välit ja henkilökunnan kannustavuus**.

Aineistosta nousi esiin hyvän ilmapiirin lisäksi jonkinlaista jaottelua niin sanottuun **sisäpiiriin** ja omaan kuulumattomuuteen tähän ryhmään, toisin sanoen jonkin asteista ulkopuolisuuden tunnetta. Toisaalta joissain vastauksissa vastuu ulkopuolisuuden tunteesta otettiin itselle, esimerkiksi käyntien vähäisyydestä johtuen.

Analysoidessamme aineistoamme kysymyksittäin teimme seuraavia huomioita. Postikyselylomakkeessamme kysytyillä taustamuuttujilla saimme tietää, että aineistomme sukupuolijakauma oli tasainen, vastaajista miehiä oli kuusi

ja naisia viisi, yksi vastannut ei ilmoittanut sukupuoltaan. Nuorimmat vastaajat olivat 18–29-vuotiaita ja vanhimmat yli 60-vuotiaita.

Kysyttäessä: ”Ketkä henkilöt/mitkä tahot ovat vaikuttaneet Klubitalotoimintaan osallistumiseesi?” saimme vain yhden kielteisen vastauksen. Tämän perusteella oletimme, että eri henkilöt tai tahot suhtautuivat toimintaan osallistumiseen myönteisesti tai kysymyksemme ei rohkaissut tarpeeksi kertomaan mahdollisista negatiivisesti suhtautuvista henkilöistä tai tahoista. Toisaalta kyselylomakkeen alussa kysymämme kysymys: ”Mistä/keneltä kuulit Klubitalosta?”, saattoi johdatella tähän kysymykseen vastatessa, koska kysymysten vastaukset olivat samansuuntaisia. Vastaajat olivat kuulleet Klubitalosta jonkun sairauden hoitoon tai kuntoutumisprosessiin liittyvän henkilön tai tahon kautta. Näitä olivat esimerkiksi mielenterveystoimisto ja ohjaajat sekä hoitajat niin avohuollon kuin laitoshoidon yksiköistä. Vastauksista päättelimme, että **Suvimäen Klubitalon merkitys mielenterveyskuntoutuksessa on alueella tunnustettu ja Klubitalolle osataan ohjata**. Kaikki mainitut tahot olivat virallisia.

Syyksi Klubitalon jäseneksi liittymiseen kerrottiin **halu tutustua uusiin ihmisiin sekä halu saada tekemistä ja rutiineja arkeen**. Arjen toimintojen vastapainona esille nousi myös muu Klubitalon järjestämä toiminta, esimerkiksi **koulutukset sekä vapaa-ajan toiminta**.

”Arkipäiviin tekemistä, saa työtehtäviä, työntekijät mukavia, kiva käydä ja jutustella jäsenien kanssa”

Klubitalon toimintaan liittyviä odotuksia kysyttäessä vastaukset olivat samansuuntaisia kuin edellisessä kysymyksessä. Selkeitä odotuksia olivat uusiin ihmisiin tutustuminen, sekä jonkin uuden oppiminen esimerkkinä atk-

taidot sekä ruanvalmistukseen liittyvät seikat. Suurilta osin jäseniksi liittyneiden odotukset olivat toteutuneet.

Huomattavaa kysyttäessä Klubitalon säännöistä ja toimintatavoista oli, ettei yksikään vastaaja ollut kertonut suoraan näiden olevan vaikeita tai outoja oppia tai ymmärtää, mutta avoimen kysymyksen vastauksissa standardit ja säännöt oli kuitenkin koettu jokseenkin vaikeiksi muistaa tai ymmärtää.

"En ole varmaan perillä tällä hetkelläkään kaikista standardeista ja säännöistä, en ole varma olenko tietoinen ja onko minulle kerrottu kaikkia sääntöjä"

"En aluksi meinannut muistaa kaikkia sääntöjä"

Pääsääntöisesti vastanneet ovat tienneet mitä tehdä ja miten toimia vastaantulevissa tilanteissa Klubitalolla, ja voineet tarvittaessa kysyä neuvoa tai saada opastusta muilta jäseniltä. Yhteishengen ollessa yleisesti ottaen hyvä, voi kuitenkin toisin kokevan jäsenen tulkinta tilanteista olla hyvinkin erilainen.

"Vakityöntekijät neuvottelevat asioista vain keskenään-ulkopuolisuuden tunne, joillekin jäsenille sallitaan joitain erivapauksia"

Myönteisesti Klubitalotoimintaan osallistumiseen vaikuttaneita henkilöitä ja tahoja ovat pääsääntöisesti olleet samat henkilöt joilta Klubitalosta on alunperin kuultu. Myönteisinä tahoina ja henkilöinä on mainittu myös läheisiä ja omaisia sekä muita nimeltä mainittuja henkilöitä. Kielteisesti vaikuttavia henkilöitä tai tahoja ei vastauksissa juurikaan mainittu.

Kuten ennakoon arvioimme, kysyttäessä Klubitalolle menemisen helppoutta, saimme monitahoisia vastauksia. Kysymys oli ymmärretty niin fyysisenä me-

nemisenä (esimerkiksi läheinen sijainti, bussikortin hankkiminen) kuin kokemuksellisesti (esimerkiksi helppo tulla omana itsenään).

"Klubitalon "henki" on hyvä"

"Hyvällä paikalla keskustassa"

Syitä siihen, miksi Klubitalolla kannattaa palata, löytyi useita. Näitä olivat **hyvä ilmapiiri, Klubitalon tarjoama toiminta ja työtehtävät sekä uusien taitojen oppiminen sekä jäsenyhteisön tarjoama vertaistuki**. Klubitalon toiminnasta **pois jäämistä saisi harkitsemaan oman psyykkisen kunnon notkahdus, epäsoviva työ tai muut itsestä riippumattomat tekijät**.

Vastaajat arvelivat tuntevansa kuuluvansa paremmin Klubitaloyhteisöön oman aktiivisuutensa kautta esimerkiksi käymällä paikalla useammin, jolloin myös oppisi tuntemaan paremmin muita jäseniä. Myös samankaltaisuuden kokemus saa tuntemaan kuuluvansa paremmin joukkoon. Lisäksi Klubitalon tulisi tarjota kaikille sopivaa tekemistä.

"Lisää vaan lämmintä vastaanottoa ja kaikkia kuunneltaisiin"

7.3 Tulosten yhteenveto

Osallistuvan havainnoinnin ja postikyselymenetelmän avulla saamamme aineisto tuki toisiaan ja saamamme tulokset ovat samansuuntaisia.

Käydessämme Suvimäen Klubitalolla havainnoimassa Klubitalon arkea, huomasimme paikalla olleen varsin saman joukon jäseniä. Kyselyn vastauksissa saimme viitteitä niin sanotuista "vakioporukasta" ja sitä kautta mietimme onko tähän joukkoon kuulumattoman vaikeampaa tulla paikalle. Meidät otettiin käydessämme hyvin vastaan, mutta jäimme

havainnointimme aikana hieman ulkopuoliseen rooliin. Saman ilmiön arvelemme toteutuvan myös uuden jäsenen saapuessa Klubitaloyhteisöön. Kyselyistä nousi esiin lämmin vastaanotto sekä hyvä ilmapiiri, mutta myös kokemuksia siitä, ettei uusi jäsen vielä koe kuuluvansa täysin yhteisöön. Myöskään huomaamamme ”sisäpiirin” huumori ei välttämättä aukea heti uudelle jäsenelle, mutta auetessaan se vahvistanee yhteenkuuluvuuden tunnetta. Edellä kuvaamamme tekijät voivat siis toimia niin sitoutumista tukevinä kuin estävinä tekijöinä, riippuen siitä tuntee ko jäsen kuuluvansa tähän ”sisäpiiriin” vai ei.

Klubitalossa työpainotteinen päivä toteutuu muun muassa eri yksiköissä, joihin jäsen voi osallistua valintansa mukaan. Tietomme mukaan jäsenille on tavanomaista vakiintua jonkin tietyn työyksikön toimintaan. Havainnointimme mukaan näissä yksiköissä ilmapiiri oli verrattain vapautuneempaa kuin koko talon yhteisissä hetkissä. Tiedostettaavaa on, että pienemmässä ryhmässä yksilöiden persoonille jää enemmän tilaa ja lähimmät jäsenet tulevat tutuimmiksi, joka osaltaan selittää miksi jäsen haluaa hakeutua toistuvasti samaan yksikköön ja samoihin tehtäviin. Vakiintunut paikka yhteisössä luonee myös turvallisuuden tunnetta ja rutiineja arkeen. Aineistomme perusteella työpainotteinen päivä ja sen kautta arjen rutiinien selkiytyminen sekä mielekäs tekeminen tukevat Klubitalotoimintaan sitoutumista.

Vaikka ilmapiiri Klubitalolla oli suvaitsevainen, havainnoinnissa huomasimme joidenkin persoonien herättävän erilaisia reaktioita, kuten naurua, joiden sisällöstä emme voineet olla varmoja. Edellä mainittu näkyi myös joissakin kyselylomakkeiden vastauksissa, esimerkiksi jotkut jäsenet herättivät toisissa kielteisiä reaktioita. Havainnoinnissamme huomasimme, että talolla oli mukana joitain syrjäänvetäytyviä persoonia, jotka olivat ikään kuin tarkkailijan roolissa. Mietimme kyselyiden vastaukset saatuaamme, **onko**

syrräänvetäytyminen henkilön ominaisuus vai yhteisön suhteisiin liittyvä tekijä. Kyselymme vastauksista huomasimme, että yhteisön jäsenten tapaaminen oli tärkeää, mutta sosiaaliset suhteet eivät erityisesti korostuneet verraten esimerkiksi tekemisen tärkeyteen.

Havainnointimme aikana Klubitalolla oli sisäinen vuorovaikutuskoulutus, jossa ohjaajien johdolla pyrittiin käsittelemään myös vaikeita asioita ja joka havaintojemme perusteella jäi hiukan tyngäksi. Sama ilmiö toistui osittain kyselyidemme vastauksissa joissa ei juurikaan tuotu ilmi negatiivista sisältöä. Tarkoittaako tämä sitä, että Klubitalolaiset ovat yksinkertaisesti tyytyväisiä yhteisöönsä vai kertooko tämä siitä, ettei vaikeita asioita haluta tai uskalleta jostain syystä ottaa esiin?

Kyselymme vastausprosentti oli noin 41 ja olimme tähän vastausprosenttiin tyytyväisiä. Suurelle ja valikoimattomalle tutkimusjoukolle lähetetty lomake ei yleensä tuota tulokseksi kovin korkeaa vastausprosenttia, parhaimmillaan vastauksia saadaan 30–40% lähetetyistä lomakkeista. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara, 2009, 196) Meidän lähettämämme lomakkeiden määrä oli verrattain pieni ja osittain valikoidulle joukolle koko Klubitaloyhteisöstä, mutta tekemämme rajaukset olivat tarkoituksenmukaisia ja saamiemme vastauksien määrä vastasi odotuksiamme.

Niin havainnoinnissa kuin kyselylomakkeiden vastauksissa korostui tekemisen ja toiminnan tärkeys jäsenen kuntoutumisen tukena.

Havainnoinnin aikana huomasimme ja kuulumme jäseniltä, että työtehtävät ovat varsin vakiintuneita, kyselylomakkeista nousi esiin, että jokaiselle olisi hyvä löytyä mieluisaa tekemistä myös keskittymisen tason vaihdellessa.

Mietimme **löytyykö näiden vakiintuneiden työtehtävien joukosta uudelle jäsenelle mielekäs paikka ja ovatko vakiintuneet jäsenet valmiita joustamaan omasta roolistaan yhteisössä.**

Tarkastellessamme aineistomme valossa kysymystä ”Miten jäsenyyden alkuaikojen toimintaa tulisi kehittää, että jäsenet sitoutuisivat siihen?” emme löytäneet muita tekijöitä kuin jäsenelle mielekkään toiminnan nopean löytymisen sekä edelleenkin jäsenten lämpimän vastaanoton ensikäynneillä. Myös oman kuntoutumisprosessin tulee olla siinä vaiheessa, että jäsen voi hyödyntää Klubitalotoimintaa itselleen hyödyllisellä tavalla. Emme tavoittaneet kyselyllemme sitä joukkoa, joka olisi voinut meille vastata kysymykseen ”Mitkä tekijät vaikuttavat siihen, etteivät jotkut Klubitalojäsenet tunne toimintaa omakseen?” tai emme osanneet kysyä asiaa tarpeeksi suoraan. Ainoita kysymykseen viittaavia tekijöitä olivat vastaukset, joissa jäsen kertoi käyneensä Klubitalolla liian harvoin tutustuakseen muihin jäseniin.

Sekä havainnoinnista että postikyselyn vastauksista saimme tunteen, että jäsenet ovat ylpeitä omasta paikastaan ja, että Klubitalon asema jäsenensä arjessa on merkittävä. Klubitalon rooli luomassa arkeen merkitystä sekä osoittamassa jäsenelle paikan, joka on tärkeä ja, josta voi olla ylpeä, toimii jäsenen sitoutumista tukevana tekijänä.

8 Luotettavuus ja eettisyys

Tehdyillä tutkimuksilla pyritään virheettömyyden. Silti tulosten luotettavuus ja pätevyys vaihtelevat ja tarvitaan tutkimusten luotettavuuden arviointia. (Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara, 2009,231)

Olemme käyttäneet työmme kuluessa hyviksi ja luotettaviksi kokemiamme lähteitä. Lähdekritiikkiä pidetään tärkeänä valitessa lähdekirjallisuutta; lähteiden tulisi olla tuoreita, niiden alkuperän tulisi olla tiedetty, kirjoittajan tulisi olla tunnettu ja arvostettu, lähteiden tulisi olla uskottavia ja totuudenmukaisia

sekä puolueettomia. (Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara, 2009, 113–114) Tutkimustamme varten olemme käyttäneet osittain Klubitalon omaa kirjallisuutta, mutta lähinnä faktatietojen, esimerkiksi standardien, etsimiseen ja Klubitalotoimintaan perehtymiseen.

Työssämme olemme välttäneet plagiointia. Tuloksien ja havainnoinnin raportoinnin olemme pyrkineet tekemään huolellisesti ja totuudenmukaisesti, tehden oman tulkintamme näkyväksi. Myös tuloksien esittämisessä olemme olleet suoria ja totuudenmukaisia, emmekä ole kaunistelleet niitä suuntaan tai toiseen. Olemme kirjoittaneet tutkimustamme yleiskielellä jolloin opinnäytetyömme puhuttelee eri ryhmiä, kuten Klubitalon henkilökuntaa ja jäseniä sekä asiasta muutoin kiinnostuneita.

Olemme pyrkineet kirjoittamaan mahdollisimman auki käyttämämme tutkimusmenetelmät. Kuvailemalla tarkkaan tutkimuksen eri vaiheita, aineiston keruusta, analysointiin ja tulkintaan sekä tulosten kirjaamiseen tähtäämme siihen, että lukijan olisi helppo arvioida tulosten asianmukaisuutta, edustavuutta sekä luotettavuutta.

Olemme työmme kulussa miettineet tutkimukset eettisyyttä sen eri vaiheissa. Varsinkin anonymiteettiä ja toimintamme avoimuutta olemme pyrkineet korostamaan kaikissa vaiheissa. Klubitaloyhteisössä vierailujemme aikana sekä ennen osallistuvaa havainnointia olemme aina esitelleet itsemme paikalla olleille. Kyselyn postitusvaiheessa saimme tietää vuonna 2010 jäseniksi liittyneiden henkilöiden nimet ja osoitteet, mutta nimien ja kasvojen yhdistäminen ei ollut meille tarpeellista, saati käytännössä mahdollista.

Opinnäytetyömme käsittelee mielenterveyskuntoutujien yhteisöä jolle tavanomaista on käsitellä uudet esitettävät asiat yhteisön kesken. Näin ollen myös tutkimuksemme toteuttaminen eri vaiheineen on aina ollut käsiteltävissä yh-

teisökokouksissa ja siten toimintamme on ollut kaikissa vaiheissa avointa. Kaikki opinnäytetyötämme koskeva yhteydenpito on kulkenut yhteisökokouksien kautta ja Suvimäen Klubitalolla käyntimme tarkoitus on aina kerrottu paikalla olleille jäsenille. Opinnäytetyötämme varten emme kirjoittaneet erillistä tutkimuslupaa vaan opinnäytetyömme toteuttaminen on hyväksytty yhteisökokouksessa.

Postikyselylomakkeiden vastauksien suhteen on tunnistettava se fakta, että emme voi olla täysin varmoja siitä, kuka kyselyyn on vastannut. Käsittelimme kuitenkin saamiamme tietoja tosina. Postikyselyn vastausprosentti oli ennakoitavissa, ja olemme saamaamme vastausmäärään tyytyväisiä. Emme myöskään joutuneet aineistoa analysoidessamme hylkäämään yhtään lomaketta puutteellisen täyttämisen vuoksi. Suuri osa vastanneista oli jäseniä, jotka hyödyntävät Klubitalotoimintaa kuntoutumisessaan. Vain kaksi vastannutta jäsentä ilmoitti käyvänsä Klubitalolla harvoin tai ei ollenkaan. Tämän perusteella päättelimme, että emme postikyselyllämme saaneet vastauksia jäseniltä, jotka eivät käy Klubitalolla. Aineisto ei siis edusta näitä jäseniä. Näin ollen vastanneet eroavat olennaisesti siitä joukosta, jonka oletamme jättäneen vastaamatta. Postikyselylomakkeen työstämisvaiheessa odotimme vastaajien määrän olevan osittain kiinni siitä kuinka tärkeäksi vastaaja aiheen itselleen kokee, joka ilmeisesti osoittautui oikeaksi.

8.2.1 Osallistuvan havainnoinnin eettisyys

Informed consent -käytännön⁵ ei voida ajatella pätevän täysin käytettäessä osallistuvaa havainnointia tutkimusmenetelmänä (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara, 2009, 25). Varsinaisen pidemmän havainnoinnin ajankohta oli sovittu ennalta ja jäsenille oli kerrottu käyntimme tarkoitukseksi havainnointi. Olemme

⁵ Informed consent eli asiaan perehtyneesti annettu suostumus

tehneet osan havainnoista myös lyhyemmillä käynneillä Suvimäen Klubitalon tiloista ja yhteisöstä, mutta asiaa ei ole erikseen yhteisön jäsenille korostettu. He olivat toki tietoisia meidän paikalle tulostamme, mutta rooliamme havainnoijina ei korostettu.

Eskola ja Suoranta (2001, 101–102) ovat sitä mieltä, ettei havainnointia tulisi tehdä ilman paikalla olevien suostumusta. Heidän mukaansa tärkein vaihe havainnoinnin kannalta olisi tutkijan ja tutkittavan yhteisön välille syntyvä luottamus, joka mahdollistaa tutkijan mukaan hyväksymisen toimintaan, ja mahdollisuuden toimia mukana ryhmässä samalla havainnoiden. Tärkeää huomioitava seikka on, ettei syntynyttä luottamusta tule pettää myöskään tutkimuksen raportointivaiheessa. Havainnointi on omakohtaista ja inhimillistä toimintaa, tämä voidaan nähdä myös hyvänä ja havainnointia rikastuttavana seikkana. Havaintojen ollessa subjektiivisia mekin teimme parina myös erilaisia havaintoja prosessin aikana, joita vertailimme tilanteiden jälkeen.

8.2.2 Postikyselymenetelmän eettisyys

Tutkimukseen osallistuvilta henkilöiltä edellytetään usein asiaan perehtyneesti annettu suostumus, jolla halutaan estää ihmisten manipulointi (Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara, 2009, 25). Tutkimustamme varten emme pyytäneet erillistä suostumusta osallistuvilta, koska postikyselylomakkeen muokkaus ja työstäminen tapahtuivat jo yhteistyössä Suvimäen Klubitaloyhteisön kanssa ja postikyselylomakkeen palauttamista voidaan jo sinänsä pitää suostumuksena tutkimukseen.

Postikyselylomakemenetelmän ajattelimme olevan tutkimusmenetelmistä eettisimpiä kohderyhmällemme. Postikyselylomakkeessa kysyttävät asiat olivat henkilökohtaisia ja oletimme lomakkeen antavan vastaajalla aikaa miettiä vastauksiaan tai tehdä päätöksen jättää vastaamatta. Lomakkeen täyttäminen ta-

pahtui henkilökohtaisesti kotona jolloin päätökseen vastata ei voitu vaikuttaa. Tunnistaessamme postikyselylomakkeen suurimmaksi ongelmaksi vastauksien kadon, mietimme kuinka saisimme motivoitua otoksemme jäseniä vastaamaan kyselyymme. Mietimme pientä palkintoa vastaamisesta, mutta päädyimme tulokseen, että tämä ei anonymiteetin kannalta olisi mahdollista, jolloin päädyimme korostamaan tutkimustulosten olevan tärkeitä Klubitalon toiminnan kehittämiseksi.

Postikyselylomakkeen saatekirjeessä kerroimme keitä itse olemme, kirjeessä olivat yhteystietomme sekä ohjeistus pyytää lisätietoja tarvittaessa. Ohjeitimme kirjeessä vastaamaan nimettömästi, mukaan laitoimme valmiit palautuskuoret jolloin niistäkään ei vastaajan henkilöllisyyttä voitu tunnistaa. Suljetut palautuskuoret frankeerattiin palautettaviksi Suvimäen Klubitalolle, josta kävimme ne myöhemmin hakemassa, tutkimukseen vastaamisen luottamuksellisuutta pyrimme lisäämään kertomalla vastaajille, että kyselylomakkeet tulevat suljettuina meidän käsittelyymme ja, että ne erotellaan Suvimäen Klubitalolla muusta postista. Osa vastaajista oli kuitenkin kertonut nimensä lomakkeen alussa tai lopussa. Anonymiteetin säilyttämiseksi edelleen, poistimme kyselylomakkeista nimitiedot ja päätimme, ettemme työssämme käytäisi sellaisia suoria katkelmia joista vastaaja voitaisiin tunnistaa.

9 Kehittämisideoita

Lähtökohtana työllemme oli fakta jonka mukaan Klubitalolla käy vuosittain tutustumassa noin **puolet enemmän potentiaalisia jäseniä, siitä lopullisesta määrästä, joka lopulta liittyy Klubitalojäseniksi** (Toimintakertomus 2010, 9). Tunnistettavaa on myös se, että jäseneksi liittyminen ei takaa sitä, että uusi jäsen todella hyödyntää Klubitalotoimintaa kuntotumisessaan, eikä mahdollisimman suuri volyyymi ole Klubitalon toiminnan kannalta välttämättä tavoitel-

tavaakaan. Tämä kuitenkin kertoo siitä, että **uusien Klubitalojäsenten jäsenyyden alkuaika kaipaa tukea, jotta uusi jäsen haluaa sitoutua toimintaan, joka on kuitenkin vapaaehtoista.** Voisiko apua asiaan saada vertaisuuden teemasta? Voisiko esimerkiksi kokeneempi jäsen olla jonkilainen ”kummi”, mentori tai opastaja uudelle jäsenelle liittymisen jälkeen ensimmäisillä käyntikerroilla. Voisiko Keskiviikkokahvilan teemana olla muutaman kerran vuodessa uudet jäsenet, tai voisiko viettää Uusien jäsenten iltaa muutaman kerran vuodessa.

Opinnäytetyön aiheena voisi omaa työtämme selkeämmin paneutua nimenomaan siihen, millaista tukea uusi jäsen jäsenyyden alkuaikana kaipasi, kääntämällä tarkastelukulma selkeästi yksittäisen jäsenen kuntoutumisprosessiin, haluihin, toiveisiin ja tarpeisiin. Tietoa aiheesta voisi saada toteuttamalla haastatteluja sekä esimerkiksi perustamalla keskusteluryhmän aiheen tiimoilta. Keskusteluryhminä voisivat olla sekä uusien jäsenten ryhmä, jossa pohdittaisiin selkeästi millaista tukea he kaipaavat ja toisaalta ryhmä kauemman Klubitalolla käyneistä, jotka miettivät kuinka he osaltaan voisivat olla mukana tukemassa jäsenyyden alkuaikaa.

10 Pohdintaa

Opinnäytetyöprosessimme aikana yhteistyö toimeksiantajamme kanssa sujui hyvin ja saimme tukea varsinkin työn alkuvaiheessa. Työskentely opetti meille jo itsessään paljon Klubitalotoiminnasta, koska kaikki toimeksiantajamme kanssa tehdyt opinnäytetyön vaiheet toteutettiin koko Klubitaloyhteisön, ei yksittäisten henkilöiden, kanssa. Suvimäen Klubitalo on kokemuksemme perusteella hyvin toimiva yhteisö.

Työmme tavoitteena oli tuottaa tietoa alkuajan jäsenyyden tukemisesta. Onnistuimme työssämme kartoittamaan sitoutumista tukevia tekijöitä, mutta emme niinkään estäviä. Oma aineistomme oli samansuuntaista kuin tarkastelemissamme aiemmin tehdyissä tutkimuksissa (Veli-Matti Isojoki ja RAY:n avustoisinnraportteja 20). Aineistossa korostui tekemisen tärkeys, lämmin vastaanotto ja hyvä ilmapiiri. Onnistuimme työssämme vastaamaan hyvin osallistuvalla havainnoinnilla asettamiimme tavoitteisiin, havainnoinnin tulokset olivat lisäksi linjassa postikyselymenetelmällä saatujen vastausten kanssa. Tutustuimme molempiin käyttämiimme tutkimusmenetelmiin huolellisesti. Myönnettävä kuitenkin on, että emme onnistuneet laatimamme postikyselylomakkeen kysymyksillä vastaamaan kaikkiin asettamiimme tutkimuskysymyksiin. Jälkeenpäin ajateltuna kiinnitimme ehkä liikaa huomiota postikyselylomakkeen muotoseikkoihin, emmekä lopulta onnistuneet kysymään tarpeeksi selkeästi niitä kysymyksiä joihin halusimme vastauksia. Meidän tutkimuskysymyksemme olivat ehkä myös laajempia verraten kysymyksiin, joihin toimeksiantajamme halusi saada vastauksia ja, jotka toimivat kyselymme runkona.

Aineistomme tulosten perusteella oikeanlainen tekeminen ja siitä seuraava kokemus pätevyydestä motivoivat toimintaan mukaan lähtemisessä ja siihen sitoutumisessa. Liian helppo tai vaikea tekeminen taas ei edesauta jäsenten sitoutumista. Ajatteleminen muiden jäsenten myönteisen suhtautumisen lisäävän hyväksytyksi tulemisen tunnetta ja näin ollen toimivan ulkoisena motivaation lähteenä. Ulkoinen motivaatio ei kuitenkaan yksin riitä, jollei motivaatio toimintaan osallistumiseen lähde omasta mielenkiinnosta ja sen eteen ole valmis näkemään vaivaa. Oman kuntoutumisprosessin tulee myös olla siinä vaiheessa, että toimintaan osallistuminen on mahdollista ja kuntoutumista tukevaa.

Klubitalolaisille toimintaan osallistumisen motivaattoreina näyttivät toimivan konkreettiset asiat, kuten tekemisen ja toiminnan tarpeisiin vastaaminen sekä arjen sujuvuus. Jäseniä tuntui motivoivan itsestä lähtevät, tällä hetkellä itseä koskettavat asiat, eivät niinkään yhteiskunnallinen vaikuttaminen tai osallisuus. Vastauksiksi siihen miten uusi jäsen käyttää Klubitalotoimintaa kuntoutumisensa tukena saimme aineistomme pohjalta toiminnallisuuden ja vertaisuuden ulottuvuudet. Tulimme myös useaan otteeseen tietoisiksi siitä, että on täysin jäsenestä itsestään kiinni kuinka hän haluaa Klubitalotoimintaa hyödyntää omassa arjessaan kullakin hetkellä. Myös henkilökohtaisten arvojen tulee olla toimintaan kannustavia ja siihen suuntaavia.

Puhuimme työssämme sitoutumisesta, jonka ongelmallisuuden tunnistimme, puhuttaessa kuitenkin vapaaehtoisesta toiminnasta. Työmme loppupuolella aloimme miettiä olisiko sen sijaan voitu käsitellä jäsenen kiinnittymistä, joka sekin osaltaan saa sekä positiivisia, että negatiivisia merkityksiä riippuen siitä puhutaanko kiinnittymisestä jäsenen kuntoutumista tukevaan arjen toimintaan vai esimerkiksi takertuvasti kiinnittymisestä johonkin henkilöön. Löysimme kuitenkin työmme aineistosta sitoutumista tukevia tekijöitä kuten vertaisuuden ulottuvuuksia, hyväksyvä ja kannustava ilmapiiri sekä arjen merkityksellisyys ja rutiinit. Sitoutumista tukeviksi tekijöiksi nousivat myös eri tahojen ja läheisten myönteinen suhtautuminen Klubitalotoimintaan osallistumiseen. Kyselyyn vastanneet olivat kertoneet nämä myös tekijöiksi joiden vuoksi Klubitalolle kannattaa palata. Oletimme, että sitoutumista estäviä tekijöitä voisivat olla tilanteet, joissa jäsenet eivät ole tiedäneet miten toimia tai mitä tehdä. Näitä tekijöitä ei kuitenkaan työmme valossa noussut esiin juurikaan. Vaikka Klubitalon toimintatavat ja säännöt eivät olleetkaan uusille jäsenille täysin selviä, ei niitä kuitenkaan koettu esteeksi toimintaan osallistumiseen. Klubitalolle menemisessä ei nähty ongelmia.

Aineistomme perusteella jäsenet arvelivat Klubitalotoimintaan osallistumisen lisäävän toimintaan sitoutumista. Siksi jäsenien Klubitaloyhteisöön kuulumisen tunteeseen on varmasti merkitystä myös sillä, mihin aikaan vuodesta he ovat jäseneksi liittyneet. Koko joukkoa ei siis voida tarkastella yhtenäisenä ryhmänä, kuin heidän tilanteensa olisi täysin sama. Kuuluvuuden tunnetta ajatellen on varmasti suuri ero sillä onko jäseneksi liitytty alkuvuodesta vai loppuvuodesta, ja onko Klubitalolla käyty satunnaisesti tai tiiviisti.

Aineistomme perusteella voidaan selvityksemme tulokset kiteyttää erään vastanneen jäsenen lauseeseen ”**Klubitalon henki on hyvä**”. Klubitalon yleinen ilmapiiri tunnistettiin hyväksi ja vastaanotto lämpimäksi. Uuden jäsenen sitoutumista Klubitalotoimintaan voidaan siis ajatella enemmän yksittäisen jäsenen persoonallisuuden, motivaation ja sen hetkisen halun ja tahtotilan summaksi. Aineistossa korostuu Klubitalotoiminnan vapaaehtoinen luonne ja yksilön vapaa valinta käyttää Klubitaloa kuntoutumisensa tukena. Jos jäsen ei tunne sen hetkisessä kuntoutumisessaan toimintaa omakseen, saattaa jäsenyyden hyödyntäminen jäädä satunnaiseksi. Siksi onkin hyvä, että Klubitaloon voi aina palata.

Lähteet

Arajärvi, P., 2003. Klubitalot uutena mielenterveyskuntoutuksen muotona. Teoksessa Mielenterveyskuntoutujien klubitalo. Yhdessä kohti työelämää: Pöyhönen, E. (toim.). Helsinki: Art-Print Oy.

Eskola, J., Suoranta, J., 2001. Johdatus laadulliseen tutkimukseen 5. p. Jyväskylä: Gummerus.

Fountain House. Mielenterveyskuntoutujien Klubitalo. Vajaakuntoisten työllistämisen edistämissäätiö, 1995. Marjatta Varanka (toim.). Helsinki: VATES.

Heikkinen-Peltonen, R., Innamaa, M. & Virta, M. 2009. Mieli ja terveys. 1-2.p. Helsinki: Edita.

Heikkinen-Peltonen, R., Innamaa, N. & Virta, M. 2009. Mieli ja terveys. Helsinki: Edita.

Heiskanen, T., Salonen, K. & Sassi, P. 2007. Mielenterveyden ensiapukirja. 2.p. Helsinki: Suomen Mielenterveysseura.

Hietala, Valjakka & Martikka. 2000. Täällä tehdään töitä itseä varten - klubitalot ja jäsentalot mielenterveyskuntoutuksen ja työllistymisen uutena vaihtoehtona. Kuntoutussäätiön tutkimuksia 65/2000

Hietala-Paalasmaa, O., Hujanen, T., Härkäpää, K & Reuter, A. 2009. Mielenterveyskuntoutujien klubitalot Yhteisön tukea ja yksilöllistä kuntoutumista. Avustustoiminnan raportteja 20, RAY.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15.uud.p. Helsinki: Tammi.

Hyväri, S. 2009. Vertaisryhmät syrjäytymisen voittamisen näyttämöinä. Ryhmätyö 4, 2-11.

Hyypä, M., 2005. Me-hengen mahti. Keuruu: PS-kustannus.

Lönnqvist, J., Partonen, T., Marttunen, M., Henriksson, M., & Heikkinen, M. 2001. Psykiatria. Kysymyksiä ja vastauksia. Duodecim. Saarijärvi.)

Isojoki, V-M. 2010. "Mulla on ihan niinku ikävä tänne" - Klubitalo osallisuuden mahdollistajana. Lisensiaatin tutkimus. Helsingin yliopisto, sosiaalityö- ja sosiaalisen laitos, kuntouttava sosiaalityö. Viitattu 2.12.2010.

<http://www.sosnet.fi/loader.aspx?id=88aa8ff4-1e07-442a-b92e-2dfad6e2342b>

Jyrinki, E., 1976. Kysely ja haastattelu tutkimuksessa. 2.uud.p. Hämeenlinna: Oy Gaudeamus Ab.

Kansalaisfoorumin internetsivut. Artikkel: Osallisuus. Harju, A. 10.12.2004. Viitattu 22.3.2011.

<http://www.kansalaisfoorumi.fi/osallistuminen-ja-vaikuttaminen/osallisuus.html>

Kauranen, A., 2009. Tuhoavat voimat ryhmässä. Teoksessa Yksilöksi ryhmässä: Lindroos, H. & Segercrantz, U. (toim.). Helsinki: Hakapaino.

Koski-Jännes, A., Riittinen, L. & Saarnio, P. 2008. Kohti muutosta Motivointimenetelmiä päihde- ja käyttäytymisongelmiin. Jyväskylä: Gummerus.

Koskisu, J. 2004. Eri teitä perille - mitä mielenterveyskuntoutus on? Helsinki: Edita.

KvaliMOTV internet sivut. Kyselomakkeen laatiminen. Viitattu 30.3.2011.

<http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kyselylomake/laatiminen.html>

Lehtonen, H. 1990. Yhteisö. Jyväskylä, Vastapaino

Lönnqvist, J., Heikkinen, M., Henriksson, N. & Partonen, T. Toim. 2007.

Mäkinen, S. 2009. Nuoret aikuiset mielenterveyskuntoutujat Klubitalolla "Tää ei oo mitään ikärasismia, vaan nuoret halua kohdata nuoria". Opinnäytetyö. Jyväskylän Ammattikorkeakoulu.

Miller, 1995. Conceptualizing Motivation and Change. Ensimmäinen luku. National Center for Biotechnology Information, U.S. National Library of Medicine. Viitattu 15.3.2011

<http://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK26251/>

Propst, R. 2003. Klubitalot uutena mielenterveyskuntoutuksen muotona. Teoksessa Mielenterveyskuntoutujien klubitalo. Yhdessä kohti työelämää: Pöyhönen, E. (toim.). Helsinki: Art-Print Oy.

Psykiatria. 5.uud.p. Jyväskylä: Gummerus (Duodecim)

Psykiatrisen kuntoutuksen tuki Ry, Suvimäen Klubitalo. Toimintakertomus 2010.

Ryan, R.M. & Deci, E.L. Self-Determination Theory-an approach to human motivation and personality. University of Rochester internet sivut. Viitattu 31.3.2011. <http://www.psych.rochester.edu/SDT/theory.php>

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2001. Mielenterveyspalveluiden laatusuositus. Helsinki. Viitattu 15.3.2011.
<http://pre20031103.stm.fi/suomi/pao/julkaisut/mielenterv/laatusuositus.pdf>

Sosiaali- ja terveysministeriön kuntoutusselonteko 2002. Viitattu 24.3.2011.
<http://pre20031103.stm.fi/suomi/eho/julkaisut/kuntselonteko2002/kselte02.pdf>

Suomen Fountain House-Klubitalojen verkostojen internetsivut. Viitattu 24.3.2011.
[Http://www.fh-klubitalot.fi/klubitalotietoa.html](http://www.fh-klubitalot.fi/klubitalotietoa.html)

Suomen Fountain House –klubitalojen verkosto ry- internet-sivut. Viitattu 26.4.2011. <http://www.fh-klubitalot.fi/laatusuositukset.html>

Suomen Fountain House-Klubitalojen verkostojen internetsivut. Viitattu 2.12.2010. <http://www.fh-klubitalot.fi/klubitalotietoa.html>

Suvimäen Klubitalon internetsivut. Viitattu 10.3.2011.
<http://www.suvimaenklubitalo.fi/>

Tutkimuseettinen neuvottelukunta internet sivut. Viitattu 30.3.2011.
<http://www.tenk.fi/HTK/#kaytanto>

Valkonen, J., Peltola, U. & Härkäpää, K., Kuntoutussäätiön tutkimuksia 75/2006. Helsinki: Kuntoutussäätiö.

Versova – Vertaistuen ja vapaaehtoistyön kumppanuushankkeen internetsivut. Viitattu 7.5.2011. <http://www.kssotu.fi/versova/pages/vertaisryhmae-toiminta.php>

Liitteet

Liite 1. Saatekirje

Liite 2. Kyselylomake

Liite 3. Standardit

Liite 1

Saatekirje

Hei!

Jyväskylä 23.3.2011

Olemme kaksi kolmannen vuoden sosionomiopiskelijaa Jyväskylän ammattikorkeakoulusta.

Olemme tekemässä opinnäytetyötämme yhdessä Suvimäen Klubitalon kanssa.

Työmme kohderyhmänä ovat vuoden 2010 aikana jäseniksi liittyneet henkilöt. Tarkoituksenamme on kerätä tietoa siitä kuinka uudet jäsenet ovat päässeet mukaan Klubitalon toimintaan ja kuinka alkuajan jäsenyyttä voitaisiin tukea. Haluaisimme myös tietoa siitä, mitkä tekijät vaikuttavat siihen, ettei osa uusista jäsenistä koe toimintaa omakseen.

Toivomme, että Sinulla olisi aikaa vastata kyselyymme. Vastauksesi on erittäin tärkeä opinnäytetyömme kannalta, mutta samalla myös Klubitalotoiminnan kehittämisen kannalta. Tavoitteena on kehittää toimintatapoja, jotka helpottavat uusien jäsenien liittymistä Klubitaloyhteisöön.

Vastaaminen on luottamuksellista ja tapahtuu nimettömästi. Mukana on palautuskuori jonka postimaksu on valmiiksi maksettu, joten vastaamisesta ei koidu sinulle mitään kuluja. Vastauskirjeet eritellään Klubitalolla muusta postista ja ne tulevat vain meidän luettavaksemme. **Postitathan vastauksesi viimeistään perjantaina 8.4.2011.**

Kiitos osallistumisestasi ja aurinkoista kevään jatkoa!

Saija Hiekka & Tytti Ingberg

Tarvittaessa lisätietoja voit kysyä:

Saija Hiekka: E6222@jamk.fi

Tytti Ingberg: E5970@jamk.fi

Suvimäen Klubitalo p. 014-211288

Liite 2

KYSELYLOMAKE

Vastaa kysymyksiin vapaasti omin sanoin, tarvittaessa voit jatkaa vastauksiasi paperin kääntöpuolelle.

▪ Sukupuoli: Mies ____ Nainen ____

▪ Ikä: 18-29 ____ 30-39 ____ 40-49 ____ 50-60 ____ yli 60 ____

▪ Mistä/keneltä kuulit Klubitalosta?

▪ Kerro mikä sai sinut liittymään Klubitalon jäseneksi?

▪ Kun liityit jäseneksi Klubitaloon, kerro millaisia odotuksia sinulla oli Klubitalosta ja sen toiminnasta?

- Ovatko odotuksesi toteutuneet:

Kyllä___ Ei___ Osittain___

Mitkä odotuksesi eivät toteutuneet tai toteutuivat vain osittain (jos vastasit edelliseen kyllä, voit ohittaa tämän kysymyksen)?

- Tuntuivatko Klubitalon säännöt ja toimintatavat (esimerkiksi standardit) sinulle aluksi vaikeilta/oudoilta oppia, ymmärtää tai hyväksyä?

Ei___ Kyllä___ Osittain___

Mitkä Klubitalon toimintatavat ja säännöt olivat aluksi vaikeita/outoja oppia tai hyväksyä (jos vastasit edelliseen ei, voit ohittaa tämän kysymyksen)?

- Oletko kohdannut Klubitalolla tilanteita, joissa et ole tiennyt miten toimia tai mitä tehdä?

Kyllä___ Ei___

Jos olet, millaisia nämä tilanteet ovat olleet?

- Ketkä henkilöt/mitkä tahot ovat vaikuttaneet Klubitalon toimintaan osallistumiseesi?

Näitä henkilöitä tai tahoja voivat olla esimerkiksi omalääkäri, terapeutti, asumisyksikön henkilöstö tai läheiset.

A) Myönteisesti, mitkä:

B) Kielteisesti, mitkä:

- Onko Klubitalolle meneminen mielestäsi helppoa?

Kyllä____ Ei____

Kerro omin sanoin miksi?

- Kerro vapaasti mikä Klubitalon toiminnassa on sellaista, että sinne kannattaa palata?

- Onko Klubitalon toiminnassa jotain, joka saa sinut harkitsemaan siitä pois jäämistä?

Kyllä___ Ei___

Jos on kerro mitä?

- Kerro mikä saisi sinut tuntemaan kuuluvasi nykyistä paremmin Klubitaloyhteisöön?

- Onko vielä jotain mitä haluaisit kertoa?

Kiitos vastauksistasi!

*Tarvitsemme opinnäytetyötämme varten mahdollisesti myös muutamia haastateltavia Klubitalojäsenyyteen liittyen. Jos voisimme haastatella Sinua, ilmoittaudu sähköpostiosoitteeseen **E6222@jamk.fi** tai ilmoita suostumuksesi Klubitalolle.*

Liite 3

KLUBITALOTOIMINNAN KANSAINVÄLISET STANDARDIT**JÄSENYYS**

1. Jäsenyys on vapaaehtoinen ja aikarajoitteeton.
2. Klubitalo päättää uusien jäsenien hyväksymisestä. Jäseneksi pääsee kuka tahansa psyykkisesti sairastunut henkilö, ellei hän sillä hetkellä merkittävästi uhkaa klubitaloyhteisön yleistä turvallisuutta.
3. Jäsenet valitsevat, kuinka he hyödyntävät Klubitaloa ja keiden henkilökuntaan kuuluvien kanssa he työskentelevät. Jäseniä ei velvoiteta osallistumiseen sopimusten, aikataulujen tai sääntöjen avulla.
4. Kaikilla jäsenillä on tasavertainen oikeus käyttää kaikkia Klubitalon tarjoamia mahdollisuuksia riippumatta diagnoosistaan tai toimintakyvystään.
5. Jäsenet voivat halutessaan olla mukana kirjoittamassa kaikkia asiakirjoja, jotka koskevat heidän osallistumistaan Klubitalon toimintaan. Kaikki tällaiset asiakirjat allekirjoittaa sekä jäsen että henkilökuntaan kuuluva.
6. Jäsenillä on oikeus palata milloin tahansa klubitaloyhteisöön poissaolon pituudesta riippumatta, mikäli heidän paluunsa ei aiheuta uhkaa klubitaloyhteisölle.
7. Klubitalolla on tehokas järjestelmä yhteyden pitämiseksi niihin jäseniin, jotka eivät käy Klubitalolla, alkavat eristäytyä yhteiskunnasta tai ovat sairaalahoidossa.

HENKILÖSUHTEET

8. Kaikki Klubitalon kokoukset ovat avoimia sekä jäsenille että henkilökunnalle. Klubitalolla ei ole sellaisia muodollisia, pelkästään jäsenille tai pelkästään henkilökunnalle tarkoitettuja kokouksia, joissa keskusteltaisiin toimintaan liittyvistä päätöksistä ja jäseniin liittyvistä asioista.
9. Klubitalossa on henkilökuntaa riittävästi tukemaan jäsenten sitoutumista mutta niin vähän, ettei henkilökunta selviydy velvollisuuksistaan ilman jäsenten aktiivista osallistumista.

10. Klubitalon henkilökunnalla on yleisluonteinen työnkuva. Koko henkilökunnalla on yhteinen vastuu työllistymisestä, asumisesta, ilta-, viikonloppu- ja juhlapäivätoiminnasta ja yksiköiden toiminnasta. Klubitalon henkilökunnalla ei ole muita suuria velvotteita kuin klubitalotyö.

11. Vastuu Klubitalon toiminnasta on jäsenillä ja henkilökunnalla ja viime kädessä Klubitalon johtajalla. Keskeistä tässä vastuussa on jäsenten ja henkilökunnan sitoutuminen kaikkeen Klubitalon toimintaan.

TILAT

12. Klubitalo on erillinen toimija, jolla on oma nimi, osoite ja puhelinnumero.

13. Klubitalolla on omat toimitilat. Se on erillään mielenterveyskeskuksista ja laitoksista, eikä sen tiloja käytetä muuhun toimintaan. Klubitalon tilat on suunniteltu niin, että ne mahdollistavat työpainotteisen päivän ja ovat samalla viihtyisät ja kooltaan tarkoituksenmukaiset sekä viestittävät arvostusta ja kunnioitusta.

14. Jäsenet ja henkilökunta pääsevät kaikkiin Klubitalon tiloihin. Pelkästään henkilökunnalle tai pelkästään jäsenille tarkoitettuja tiloja ei ole.

TYÖPAINOTTEINEN PÄIVÄ

15. Työpainotteinen päivä sitouttaa jäsenet ja henkilökunnan yhdessä, rinta rinnan huolehtimaan Klubitalon toiminnasta. Klubitalo kiinnittää päähuomion jäsenten vahvuuksiin, taipumuksiin ja kykyihin, joten työpainotteiseen päivään ei saa sisältyä lääkehoitoa eikä päiväkeskus- tai terapiatoimintaa Klubitalolla.

16. Klubitalolla tehdään yksinomaan työtä, joka syntyy Klubitalon toiminnasta ja Klubitaloyhteisön kehittämisestä. Maksullinen tai ilmainen työ ulkopuolisille henkilöille tai yhteisöille ei ole hyväksyttävää Klubitalolla. Jäsenille ei makseta palkkaa mistään klubitalotyöstä, eikä mitään keinotekoisia palkkiojärjestelmiä ole.

17. Klubitalo on avoinna vähintään viitenä päivänä viikossa. Työpainotteinen

päivä vastaa tavanomaisia työaikoja.

18. Klubitalo on organisoitu yhdeksi tai useammaksi työyksiköksi, joissa kussakin on riittävästi henkilökuntaa, jäseniä ja mielekästä työtä täysipainoisen ja sitoutumista tukevan työpainotteisen päivän toteuttamiseksi. Yksiköiden kokouksia pidetään jäsenten ja henkilökunnan suhteiden ylläpitämiseksi sekä päivän töiden organisoimiseksi ja suunnittelemiseksi.

19. Kaikki Klubitalon työ on suunniteltu auttamaan jäseniä saamaan takaisin oman arvontuntonsa, itseluottamuksensa ja mielekkyyden elämälleen. Sen ei ole tarkoitus olla mihinkään tiettyyn työhön valmentavaa koulutusta.

20. Jäsenillä on mahdollisuus osallistua kaikkiin Klubitalon töihin, myös hallintoon, tutkimukseen, jäseneksi ottoon ja perehdyttämiseen, yhteydenpitoon poissaoleviin jäseniin sekä henkilökunnan työhönottoon, valmennukseen ja arviointiin, suhdetoimintaan, edunvalvontaan ja Klubitalon vaikuttavuuden arviointiin.

TYÖLLISTYMINEN

21. Klubitalo mahdollistaa jäsentensä paluun ansiotyöhön siirtymätyön, tuetun työn ja itsenäisen työn avulla. Siksi Klubitalolla ei ole jäsenten työllistymistä varten sisäistä liiketoimintaa, erillisiä liikeyrityksiä eikä suojatyöpaikkoja.

Siirtymätyö

22. Klubitalolla on oma siirtymätyöohjelma, joka tarjoaa jäsenoikeutena mahdollisuuksia työskennellä liike-elämän ja teollisuuden työpaikoissa. Klubitalon siirtymätyöohjelmaan kuuluu oleellisena piirteenä se, että Klubitalo takaa sijaisen kaikille siirtymätyöpaikoille jäsenten poissaolojen ajaksi. Lisäksi siirtymätyöohjelma täyttää seuraavat peruskriteerit:

- a. Halu tehdä työtä on tärkein yksittäinen tekijä, joka ratkaisee mahdollisuuden päästä siirtymätyöhön.
- b. Jäsenellä on mahdollisuus päästä uuteen siirtymätyöpaikkaan riippumatta

siitä, kuinka hyvin hän on onnistunut edellisissä siirtymätyöpaikoissa.

c. Jäsenet työskentelevät työnantajan toimitiloissa.

d. Työnantaja maksaa suoraan jäsenille yleisen palkkatason mukaisen palkan mutta vähintään minimipalkan.

e. Siirtymätyöpaikat kattavat laajan valikoiman erilaisia työmahdollisuuksia.

f. Siirtymätyö on osa- ja määräaikaista, yleensä 15–20 tuntia viikossa, kestoltaan

6–9 kuukautta.

g. Jäsenten valitseminen ja valmentaminen siirtymätyöhön on Klubitalon, ei työnantajan vastuulla.

h. Klubitalon jäsenet ja henkilökunta laativat siirtymätyöpaikkoja koskevia raportteja kaikille asianomaisille tahoille, jotka käsittelevät jäsenten etuuksia.

i. Siirtymätyöpaikoista vastaavat Klubitalon henkilökunta ja jäsenet, eivät siirtymätyöhön erikoistuneet henkilöt.

j. Klubitalon sisällä ei ole siirtymätyöpaikkoja. Taustaorganisaatiossa olevien siirtymätyöpaikkojen täytyy olla Klubitalon ulkopuolella ja täyttää kaikki edellä mainitut kriteerit.

Tuettu ja itsenäinen työ

23. Klubitalolla on oma tuetun työn ohjelma ja itsenäisen työn ohjelma, joiden tarkoitus on auttaa jäseniä hankkimaan työtä, säilyttämään työpaikkansa ja saamaan entistä parempia työpaikkoja. Klubitalotoiminnassa tuetulle työlle ominaista on se, että Klubitalo pitää yhteyttä jäseneseen ja työnantajaan. Jäsenet ja henkilökunta ratkaisevat yhdessä, millaista tukea ja kuinka usein tarvitaan ja missä paikassa tätä tukea annetaan.

24. Itsenäisessä työssä käyvillä jäsenillä on edelleen käytettävissään kaikki Klubitalon tukimuodot ja palvelut, kuten etuuksiin liittyvä etujen ajaminen sekä apu asuntoasioissa ja hoidollisissa, oikeudellisissa, taloudellisissa ja henkilökohtaisissa asioissa. Heillä on edelleen myös oikeus osallistua Klubitalon ilt- ja viikonlopputoimintaan.

KOULUTUS

25. Klubitalo auttaa jäseniä pääsemään ammatillisiin ja koulutuksellisiin tavoitteisiinsa hyödyntämällä paikkakunnan aikuiskoulutusmahdollisuuksia. Jos Klubitalolla on myös sisäistä koulutustoimintaa, siinä hyödynnetään merkittävästi jäsenten opetus- ja ohjaustaitoja.

TALON TOIMINTA

26. Klubitalo sijaitsee alueella, jonne pääsee paikallisliikenteen kulkuneuvoilla niin, että sekä toimintaan osallistuminen että siirtymätyössä käyminen on mahdollista. Klubitalo tarjoaa tai järjestää toimivia vaihtoehtoja silloin, kun julkiset kulkuyhteydet ovat puutteelliset.

27. Klubitalon jäsenet ja henkilökunta tarjoavat yhteiskunnallisia tukipalveluja. Yhteiskunnalliset tukipalvelut on sijoitettu Klubitalon työyksiköihin. Niihin kuuluu oikeuksiin ja etuuksiin liittyvä apu, asuminen ja terveiden elämäntapojen edistäminen sekä apu laadukkaiden terveydenhoidon, mielenterveyden, lääkinnän ja päihdehuollon palvelujen hankkimisessa yhteiskunnalta.

28. Klubitalo on sitoutunut järjestämään kaikille jäsenille valikoiman turvallisia, asianmukaisia ja kohtuuhintaisia asumisvaihtoehtoja, myös mahdollisuuksia itsenäiseen asumiseen. Klubitalolla on käytettävissään nämä kriteerit täyttäviä asumismahdollisuuksia, tai ellei ole, Klubitalo kehittää oman asunto-ohjelmansa.

Klubitalojen asunto-ohjelmat täyttävät seuraavat peruskriteerit:

- a. Jäsenet ja henkilökunta vastaavat toiminnasta yhdessä.
- b. Jäsenet asuvat asunnoissaan omasta halustaan.
- c. Jäsenet valitsevat asuntonsa sijainnin ja huonetoverinsa.
- d. Toimintatapoja ja -periaatteita kehitetään Klubitalon muun kulttuurin kanssa yhdenmukaisella tavalla.

- e. Tuen määrää lisätään tai vähennetään jäsenen kulloistenkin tarpeiden mukaan.
- f. Jäsenet ja henkilökunta ylläpitävät aktiivisesti yhteyksiä auttaakseen jäseniä säilyttämään asuntonsa etenkin sairaalahoitojaksojen aikana.

29. Klubitalo arvioi vaikuttavuuttaan objektiivisesti ja säännöllisesti.

30. Klubitalon johtaja, jäsenet, henkilökunta ja muut asianosaiset osallistuvat klubitalomallia käsittelevään kolmen viikon koulutukseen sertifioidussa koulutuskeskuksessa.

31. Klubitalolla on virkistys- ja vapaa-ajan toimintaa iltaisin ja viikonloppuisin. Juhlapäiviä vietetään niiden varsinaisina kalenteripäivinä.

RAHOITUS, JOHTO JA HALLINTO

32. Klubitalolla on itsenäinen hallitus, tai jos se on liittynyt taustaorganisaatioon, sillä on erillinen neuvoa-antava hallitus. Tämä koostuu henkilöistä, jotka ovat sellaisessa yhteiskunnallisessa erityisasemassa, että he voivat tarjota Klubitalolle taloudellista, oikeudellista, lainsäädännöllistä, työllistymistä edistävää, potilasetujärjestöihin liittyvää ja yhteiskunnallista tukea sekä etujen ajamista.

33. Klubitalo laatii oman budjettinsa ja seuraa sen toteutumista. Hallitus tai neuvoa-antava hallitus hyväksyy budjetin ennen tilikauden alkua ja seuraa sitä säännöllisesti tilikauden aikana.

34. Henkilökunnan palkat ovat kilpailukykyisiä verrattuina vastaavista tehtävistä maksettaviin palkkoihin mielenterveysalalla.

35. Klubitalolla on asiaan liittyvien viranomaisten tuki ja kaikki tarpeelliset luvat. Klubitalo toimii yhteistyössä sellaisten henkilöiden ja organisaatioiden kanssa, jotka voivat lisätä Klubitalon vaikuttavuutta yhteiskunnassa.

36. Klubitalolla on avoimia keskustelutilaisuuksia ja toimintatapoja, jotka tekevät mahdolliseksi jäsenten ja henkilökunnan aktiivisen osallistumisen päätöksentekoon, yleensä konsensuksessa, asioissa, jotka koskevat hallintoa, toi-

mintaperiaatteista sopimista sekä Klubitalon tulevaisuuden suuntalinjoja ja kehittämistä.